

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Sexuální násilí mezi partnery

Svitlana Makar

Plzeň, 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Svitlana MAKAR**
Osobní číslo: **R19M0232P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Sexuální násilí mezi partnery**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Domácí násilí
3. Sexuální násilí z pohledu trestního práva
4. Porovnání právní úpravy ukrajinského trestního práva sexuálního násilí mezi partnery s českou právní úpravou
5. Vliv istanbulske úmluvy na úpravu sexuálního násilí mezi partnery v trestním právu
6. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

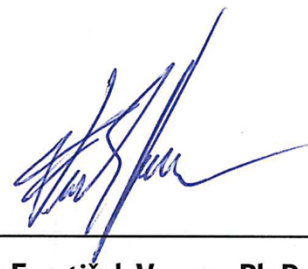
- BENEDICT, Helen. *To není vaše vina!: rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich přátele a rodiny : jak se vyrovnat se sexuální napadením*. Přeložil Miloslav KORBELÍK. Praha: One Woman Press, 2003. ISBN 8086356175.
- Criminal code of Ukraine (The Official Bulletin of the Verkhovna Rada (BVR), 2001, No. 25–26) – Trestní zákoník Ukrajiny (Úřední věstník Nejvyšší rady (BVR), 2001, č. 25-26).
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0,
- KUTÁLKOVÁ, Petra a Ľubica KOBOVÁ, ed. *Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?*. Praha: In Iustitia, 2014. ISBN 978-80-260-5793-2.
- ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-807-8.
- ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Barbara HAVELKOVÁ a Pavla ŠPONDROVÁ, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-761-7.
- Torres, M. G. (2016). *Marital rape: Consent, marriage and social change in global context*. Oxford University Press. A

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Petr Kybic, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **20. února 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. července 2023

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, 31. března 2024

Makar Svitlana

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D. za odborné vedení a za pomoc při vypracování této kvalifikační práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým lidem za bezbřehou podporu po celou dobu studia.

OBSAH

ÚVOD	9
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	11
1.1.1 Objekt trestného činu.....	11
1.1.2 Objektivní stránka	12
1.1.3 Pachatel	19
1.1.4 Subjektivní stránka	20
1.2 VZTAH K JINÝM TRESTNÝM ČINŮM.....	20
2 SEXUÁLNÍ NÁSILÍ Z POHLEDU TRESTNÍHO PRÁVA	22
2.1 VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ	22
2.1.1 Trestný čin znásilnění.....	22
2.1.2 Trestný čin sexuální nátlak	25
2.2 ROZBOR PRÁVNÍ ÚPRAVY	26
2.2.1 Znásilnění	26
2.2.2 Sexuální nátlak	33
2.3 VZTAH K JINÝM TRESTNÝM ČINŮM.....	36
2.3.1 Trestný čin znásilnění.....	36
2.3.2 Trestný čin sexuální nátlak	37
3 SEXUÁLNÍ NÁSILÍ MEZI PARTNERY.....	39
3.1 STATISTICKÉ ÚDAJE.....	41
3.2 PROJEVY SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ MEZI PARTNERY	42
3.3 SEXUÁLNÍ NÁSILÍ PÁCHANÉ NA MUŽÍCH	46
3.4 SEXUÁLNÍ NÁSILÍ V RÁMCI STEJNOPOHLAVNÍCH PARTNERSTVÍ.....	48
3.5 JUDIKATURA VE VZTAHU K SEXUÁLNÍMU NÁSILÍ MEZI PARTNERY.....	49
3.5.1 Judikatura nižších soudů	49
3.5.2 Judikatura Nejvyššího soudu.....	51
4 POROVNÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY UKRAJINSKÉHO TRESTNÍHO PRÁVA SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ S ČESKOU PRÁVNÍ ÚPRAVOU.....	55
4.1 KOMPARATIVNÍ SROVNÁNÍ PRÁVNÍCH ÚPRAV	59
5 VLIV ISTANBULSKÉ ÚMLUVY NA ÚPRAVU SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ MEZI PARTNERY V TRESTNÍM PRÁVU	61

5.1	ROZBOR VYBRANÝCH KRITIZOVANÝCH TEZI ÍSTANBULSKÉ ÚMLUVY.....	63
5.2	SEXUÁLNÍ NÁSILÍ V ÍSTANBULSKÉ ÚMLUVĚ	65
	ZÁVĚR	67
	SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY	70
	PŘÍLOHY	74
	RESUMÉ	78

SEZNAM ZKRATEK

trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
zákon o trestní odpovědnosti právnických osob	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
proFem	proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s.
ČSÚ	Český statistický úřad
ukrajinský trestní zákoník	Criminal code of Ukraine, (The Official Bulletin of the Verkhovna Rada (BVR), 2001, No. 25–26) - Trestní zákoník Ukrajiny (Úřední věstník Nejvyšší rady (BVR), 2001, č. 25-26)
LGBT+	Komunita lesbických, gayů, bisexuálů a transgender osobnosti
Istanbulská úmluva	Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí
trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

ÚVOD

Sexuální násilí mezi partnery je velmi specifický fenomén, protože se vyskytuje mezi lidmi, kteří se měli rádi a jejichž vztah byl ve své podstatě založen na důvěře, nicméně ani důvěra, láska či příbuzenské vztahy nebrání pachateli se dopouštět této formy domácího násilí. Sexuální násilí je z tohoto důvodu velmi závažným a málo diskutovaným fenoménem ve společnosti, jenž vyžaduje pozornost a důkladné zkoumání, a to především z důvodu svých následků jak pro oběť, tak také pro společnost jako celek.

Cílem této diplomové práce je podání uceleného pohledu na problematiku sexuálního násilí mezi partnery, a to i v rámci stejnopohlavních párů, a zpracování detailního rozboru právní úpravy této problematiky v českém právním řádu, což bude následně srovnáno s ukrajinskou právní úpravou sexuálního násilí.

Sexuální násilí je jedním z projevů domácího násilí, a proto na začátku této diplomové práce právně vymezím pojem domácí násilí neboli trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. Druhá kapitola – sexuální násilí z pohledu trestního práva – bude stěžejní kapitolou pro lepší vnímání meritů této práce. V úvodu této kapitoly bude věnována pozornost jejímu historickému kontextu a vedle něj bude zkoumána i současná právní úprava dvou trestných činů v sexuální oblasti, jichž se nejčastěji pachatel dopouští v rámci sexuálního násilí mezi partnery. Těmito trestnými činy je poté trestný čin znásilnění uvedený v § 185 trestního zákoníku a trestný čin sexuálního nátlaku vymezený v § 186 trestního zákoníku. Následující kapitola bude věnována meritům této diplomové práce, a to samotnému sexuálnímu násilí mezi partnery, v níž bude jak statistický pohled na danou problematiku, tak i analýza judikatury českých soudů v této oblasti. V této kapitole bude také rozebírána problematika sexuálního násilí mezi partnery páchaného na mužích či v rámci stejnopohlavních párů. Ačkoliv tyto kapitoly budou psány prostřednictvím popisné metody, kapitola čtvrtá bude psána komparativní metodou a bude se věnovat porovnání ukrajinské trestněprávní úpravy sexuálního násilí s českou právní úpravou sexuálního násilí. Závěrečná kapitola mé práce se bude věnovat posouzení vlivu velmi kritizované a v některých kruzích společnosti nenáviděné Istanbulské úmluvy na úpravu

sexuálního násilí a rovněž celkový pohled na danou problematiku bude doplněn i o rozbor některých kritizovaných tezí v souvislosti s touto úmluvou.

Svou diplomovou prací bych ráda informovala o meritě této diplomové práce, rovněž bych ráda prohloubila znalosti těch, kteří již určité povědomí o dané problematice mají. Ráda bych také otevřela debatu týkající se popisovaného/dané problematiky, a to alespoň v mém sociálním okolí.

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

Tato kapitola představuje stěžejní začátek celé mé práce. Ráda bych se zde zabývala obecnou stručnou charakteristikou domácího násilí, jelikož sexuální násilí mezi partnery je jednou z forem domácího násilí. Trestní zákoník v současném znění neobsahuje pojem „domácí násilí“, ale lze jej podřadit pod skutkovou podstatu trestného činu uvedeného v ustanovení § 199 trestního zákoníku, a tím konkrétně rozumíme trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, jehož základní skutková podstata zní: „*Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta*“.¹

1.1 Skutková podstata trestného činu

Výše zmíněný trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, neboli pro účely mé práce - domácí násilí, patří do skupiny trestných činů zakotvených ve hlavě IV trestního zákoníku, jež se jmenuje „Trestné činy proti rodině a dětem“².

Tento trestný čin se dle Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014-I,³ řadí mezi delikty trvajících, což znamená, že se jedná o takový trestný čin, jímž pachatel způsobí protiprávní stav a udržuje ho po delší dobu.⁴ Dopustit se tohoto trestného činu, jak je patrné již ze samotného názvu činu, lze pouze na osobě, s níž pachatel sdílí své obydlí. V komentářové literatuře k tomuto ustanovení je uváděno, že daného trestného činu se lze dopustit, jak týráním osoby blízké, tak i jiné osoby spolužijící s ním.⁵

1.1.1 Objekt trestného činu

Objektem trestného činu, jenž zkratkovitě označujeme jako domácí násilí, je zájem společnosti na ochraně osob žijících s pachatelem ve společném obydlí.

¹ § 199, Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

² Tamtéž

³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014-I

⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 163

⁵ ŠČERBOVÁ, Veronika. § 199. *Týrání osoby žijící ve společném obydlí*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022.

Zájem na předmětné ochraně je jak u osob blízkých, tak i u dalších osob žijících ve společné domácnosti. Jelikož se jedná buď o osobu blízkou, nebo o jinou osobu žijící ve společném obydlí s pachatelem, vzniká zde příznačná forma vzájemné závislosti, která zpravidla vyplývá ze skutečnosti, že tyto osoby obývají společné obydlí a jsou mezi nimi vybudované nějaké vztahy, a proto je pravidlem, že tyto osoby mají rovněž ztíženou možnost opustit dané obydlí.⁶

U zájmu na ochraně osob před domácím násilím jde především o posílení ochrany osoby, jež jsou ohrožené tímto druhem násilí, zatímco vzájemné role v násilnickém vztahu těchto osob jsou konstantní, takže jedna osoba je stále v pozici ohrožené osoby a druhá je osobou provádějící násilí.⁷

1.1.2 Objektivní stránka

Objektivní stránka trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí spočívá v tom, že subjekt, osoba se dopouští trestního jednání, v tomto případě onoho týrání, vůči osobě žijící s ní ve společném obydlí. Pro naplnění skutkové podstaty k týrání však nemusí docházet pouze ve společném obydlí, ale také mimo něj (relativně často k tomuto jednání dochází i na veřejnosti). Rozhodujícím aspektem zde je, zda osoby, které jsou v postavení týrané osoby a pachatele, spolu fakticky pobývají, a ne kde konkrétně k týrání dochází.⁸ Ustanovení tohoto trestného činu má postihnout všechny případy domácího násilí, a to právě i za podmínky, že se odehrávají jinde než ve společném obydlí. Někdy k týrání může dojít na zahraniční dovolené, a i toto jednání je posuzováno jako trestný čin dle ustanovení § 199 trestního zákoníku.⁹

1.1.2.1 Osoba blízká

Pro definování pojmu osoby blízké bych se pro účely mé práce obrátila k pojmu uvedenému v občanském zákoníku, a to konkrétně v ustanovení § 22 odst. 1 jsou za osoby blízké v řadě přímé považováni příbuzní v řadě přímé,

⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 654

⁷ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 199. *Týrání osoby žijící ve společném obydlí*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2487. marg. č. 1.

⁸ Tamtéž s. 2488, marg. č. 2.

⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 655

sourozenec a manžel nebo partner podle zákona upravujícího registrované partnerství, dále také jiné osoby v poměru rodinném, pokud by újma, kterou utrpěla jedna z nich pociťovali jako újmu vlastní. Nadto jsou za osoby blízké považovány i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.¹⁰

Na věku osoby blízké či oné osoby jiné nezáleží. Aby „byla naplněna skutková podstata“ trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, nesmí být týraná osoba ve vztahu k pachateli svěřená k péči nebo k výchově, protože poté by se jednalo o trestný čin týrání svěřené osoby dle § 198 trestního zákoníku, jímž se dále, s ohledem na zaměření své práce, nebudu zabývat.

1.1.2.2 Obydlí

Na základě ustanovení § 133 trestního zákoníku pod pojmem obydlí se pro účely tohoto zákona, rovněž i pro účely mé práce, rozumí jakýkoliv dům, byt nebo jiné prostory určené k bydlení a rovněž také příslušenství k nim náležící.¹¹ Z tohoto lze odvodit, že zákonodárce za pojem obydlí považuje vše, co by mělo sloužit člověku k bydlení a kde má dostatek soukromí, které je potřeba chránit před neoprávněnými zásahy, a to jak veřejné moci, tak i soukromých, fyzických a právnických osob. Obydlí lze proto dle této definice zařadit mezi věci nemovité, které jsou definované civilním právem v ustanovení § 498 odst. 1 občanského zákoníku. Toto vymezení pojmu obydlí nemá vazbu na fakt zda byl konkrétní druh obydlí postavený či užívaný v souladu s jinými právními předpisy, proto obydlím může být i tzv. černá stavba dle jiného právního předpisu.¹²

Dále by bylo na místě vysvětlit jednotlivé pojmy druhů obydlí uvedených v zákonné definici. Pro definování jednotlivých pojmů, bych se chtěla většinou obrátit k ustanovením civilního práva, nejčastěji k občanskému zákoníku a to proto, že s těmito pojmy kooperuje a řadu z nich definuje.

Prvním z těchto druhů je pojem dům, pro něhož neexistuje zákonem zakotvená definice, ale lze jím rozumět nadzemní stavbu jako celek, jedná se o stavební objekt, v němž se nachází jeden nebo více bytů, rovněž v domě mohou

¹⁰ § 22. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

¹¹ § 133. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

¹² ŠÁMALOVÁ, Milada. § 133 *Obydlí*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 1799. marg. č. 1.

být i prostory, které neslouží k bydlení. Pro definici obydlí se domem rozumí pouze takové stavby, které jsou určeny pouze k bydlení.

Na druhém místě zákonodárce uvádí pojem byt, jenž stejně nemá obecnou zákonnou definici v civilním právu, ale je definován pro účely úpravy nájmu v občanském zákoníku v ustanovení § 2236 odst. 1 věta první: „*Bytem se rozumí místnost nebo soubor místností, které jsou částí domu, tvoří obytný prostor a jsou určeny a užívány k účelu bydlení.*“¹³ Na základě výše uvedené definice domu je byt ze své podstaty také součástí domu. Tento pojem bytu pro účely trestního zákoníku rovněž není vázán existencí kolaudačního rozhodnutí stavebního úřadu.¹⁴ Veřejné právo rovněž obsahuje jakousi definici bytu, a to v ustanovení § 3 písm. g) vyhlášky o technických požadavcích na stavby, kde je bytem míněno: „*soubor místností, popřípadě jedna obytná místnost, který svým stavebně technickým uspořádáním a vybavením splňuje požadavky na trvalé bydlení a je k tomuto účelu užívání určen.*“¹⁵ Ačkoliv do pojmu bytu jsou dle předchozích definic zahrnovat nebytové prostory, Ačkoliv do pojmu bytu jsou dle předchozích definic zahrnovat nebytové prostory, v trestním zákoníku se tyto nebytové prostory pod pojem obydlí nezahrnují.¹⁶

Dalším pojmem vhodným k vymezení jsou jiné prostory sloužící k bydlení. Jedná se o všechny prostory, jež slouží k bydlení a nespádají do kategorie domu nebo bytu dle výše uvedeného. Týká se to především místností některých podnikových ubytoven, a to i pokud mají společné příslušenství, dále penzionů, ústavů pro výkon ochranné a ústavní výchovy, domovů pro seniory, léčeben pro dlouhodobě nemocné, studentských kolejí aj. Rovněž za obydlí v tomto významu je třeba považovat i hotelové místnosti a také i místo nebo prostor, který je určen k přechodnému bydlení (například chatka v campingu nebo zahrádkářské chatky).¹⁷

Posledním pojmem uvedeným v zákonném výčtu obydlí je příslušenství domu, bytu nebo jiného prostoru sloužícímu k bydlení. Pro definování tohoto

¹³ § 2236 odst. 1. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

¹⁴ ŠÁMALOVÁ, Milada. § 133 Obydlí. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1799, marg. č. 1.

¹⁵ Vyhláška č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby, § 3

¹⁶ ŠÁMALOVÁ, Milada. § 133 Obydlí. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1800, marg. č. 3.

¹⁷ Tamtéž

termínu bych se znovu obrátila k občanskému zákoníku, a to konkrétně k ustanovení § 510 občanského zákoníku, dle něhož příslušenství věci je: „vedlejší věc vlastníka u věci hlavní, je-li účelem vedlejší věci, aby se jí trvale užívalo společně s hlavní věcí v rámci jejich hospodářského určení. Byla-li vedlejší věc od hlavní věci přechodně odloučena, nepřestává být příslušenstvím.“¹⁸ Příslušenstvím domu je například půda, sklep, garáž, herna, uzavřený dvůr či ohrazená zahrada, která přilehá k domu, dále také stodola, aj. Příslušenstvím bytu jsou jen takové prostory, jež slouží k bydlení, jako například sklepní kóje, odkládací místnost na chodbě domu, která se nachází ve stejném podlaží jako byt a také balkon, aj. Mezi příslušenství bytu není řazena garáž, pokud je určena pouze ke stání motorových vozidel.¹⁹

Z pohledu skutkové podstaty týrání osoby žijící ve společném obydlí je pojem obydlí vykládán jako prostředí, které je obýváno pachatelem a týranou osobou (respektive obětí tohoto trestného činu), a zpravidla se jedná o místo páchaní tohoto trestného činu, a to alespoň částečně. Pro naplnění spáchání tohoto trestného činu není důležité, zda pachatel a týraná osoba vedou společnou domácnost, je zde kladen důraz na faktický stav společného bydlení, a to z důvodu jakéhokoli právního titulu. Dokonce zde nemusí být žádný právní vztah a pachatel s týranou obětí mohou společně pobývat na základě konkludentního souhlasu vlastníka nemovitosti, nebo může pachatel jen do obydlí poškozené osoby pravidelně docházet, pravidelně tam přespávat a sdílet trvalým způsobem soukromí s poškozenou osobou. Jedná se o typ obydlí, v němž si pachatel může počínat tzv. jako doma. Při páchaní trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí je dost častým jevem, že osoba pachatele a týraná osoba v různých fázích spolu dočasně nežijí nebo opouštějí předmětné obydlí. Pro naplnění znaku společného obydlí není proto důležitá soustavnost (nepřetržitě společné žití), ale vztah závislosti, kdy je pachateli opakovaně umožněn přístup do soukromí týrané osoby a obnovení společného soužití.²⁰

¹⁸ § 510. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník,

¹⁹ ŠÁMALOVÁ, Milada. § 133 *Obydlí*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1801, marg. č. 5.

²⁰ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 199. *Týrání osoby žijící ve společném obydlí*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2489. marg. č. 2.

1.1.2.3 Týrání

Týrání je ze své podstaty špatné nakládání se zlým úmyslem s osobou blízkou, nebo s jinou osobou žijící s pachatelem ve společném obydlí. Týráním rozumíme trvalé působení na předmětnou osobu a je pro něj příznačný především vyšší stupeň hrubosti a bezcitnosti. Ono hrubé a bezcitné chování by mělo dosahovat takové intenzity, jíž by týraná osoba mohla pociťovat jako těžkou křivdu. Důležité je, že pro naplnění tohoto znaku trestného činu, není podstatné, aby se jednalo nutně o fyzickou křivdu. Důsledkem týrání může být rovněž poškozené psychické zdraví týrané oběti.²¹ Domácí násilí může mít podobu fyzického násilí, psychického násilí, ekonomické závislosti či sociální izolace a také sexuálního násilí.

V České republice je nejrozšířenější formou domácího násilí kombinace fyzického a psychického násilí.²² Tato skutečnost poté vede k tomu, že si drtivá většina laiků vybaví pod pojmem domácí násilí právě násilí fyzické.

Fyzické násilí je příznačné především tím, že za sebou zanechává viditelné stopy, tedy tělesná poranění. Fyzické násilí či týrání prostřednictvím fyzického násilí se především projevuje prostřednictvím bití, a to jak za pomoci rukou, tak jiných předmětů, dále také kopáním, škrabáním, pálením, škracením, svazováním, bodáním, ohrožováním bodnou, sečnou nebo palnou zbraní, odepíráním spánku a jídla nebo také tahání za vlasy či házení předmětů po poškozené osobě, aj.²³ Fyzické útoky je možné v rámci soudního řízení prokazovat mimo jiné lékařskými, a to za předpokladu, že poškozená osoba navštívila lékaře.²⁴

Psychické násilí je, jak bylo napsáno výše, jednou z velmi častých forem domácího násilí. Doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc., psychologka, soudní znalkyně v oboru viktimologie ve své odborné literatuře dokonce uvádí,

²¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 199. *Týrání osoby žijící ve společném obydlí*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2490. marg. č. 4.

²² VITOUŠOVÁ, Petra. Pachatelé nejčastěji kombinují psychické a fyzické násilí – rozhovor. In *Sociální práce: Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci* [online]. 2006, č. 2 [cit. 12. 11. 2023], s. 5-7. Dostupný z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/10/2006-2.pdf>

²³ MÜLLER, Jan. *Rodina a domácí násilí. Rodinné listy*. Wolters Kluwer. [online] 2017. [cit. 12. 11. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz/products/lawText/7/218115, s. 15.

²⁴ KRAHULOVÁ, Lucie. Specifika dokazování domácího násilí. *Trestněprávní revue*, [online] 2012. [cit. 12. 11. 2023]. s. 263-269. Dostupné z: app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam s. 263-269

že psychické násilí, neboli jak jej označuje sama doc. Čírtková - psychické týraní, se vyskytuje ve 100 % případů domácího násilí, což je dle paní docentky dáno především tím, že opakovaná napadení partnera mohou mít jakoukoli povahu, ale vždy obsahují i prvky psychického násilí a rovněž se musí oběť fyzického násilí vyrovnat s faktem, že jí je fyzicky ubližováno buď blízkou osobou, nebo osobou s níž sdílí společné obydlí, což právě také přináší psychickou destabilizaci či traumatizaci.²⁵ Psychickým týráním je vnímáno jednání, jež způsobuje oběti emocionální újmu. Mezi takové újmy se řadí: snížené sebevědomí, pocity méněcennosti, ztráta životní pohody, životní rovnováhy a radosti ze života, ale rovněž také strach a nezdravá závislost na partnerovi, vymizení schopnosti samostatného rozhodování, v poslední a extrémní fázi až sebevražedné myšlenky.²⁶ Psychické násilí nezanechává stejné, jednoznačné a nezpochybnitelné následky. Každému jedinci tedy způsobuje jinou újmu. Tyto následky omezují jak osobnost obětí, tak také sociální oporu, již má oběť k dispozici. Rovněž jsou následky psychického týraní velmi dynamické a proměnné v čase, proto je nutné je ověřovat a zjišťovat prostřednictvím různých expertíz, popř. znaleckých posudků.²⁷ Týraní psychickým násilím si každý člověk může představit jinak, protože každý jedinec má jinou jistou únosnou hranici snášení, proto je to vždy potřeba zkoumat u každého případu individuálně. Nejčastěji se však psychické násilí projevuje například ve vulgárních nadávkách, vyhrožování, nucení ke sněžení nějakého jídla či naopak kladení přemrštěných nároků na poškozenou osobu (např. požadavek na redukci váhy poškozené osoby či ponižování v oblasti vzhledu), dále také chronické podezřívání z nevěry či neustálé kontrolování telefonu poškozené osoby a jejích pohybů. Mezi druhy psychického násilí by se mělo také zařadit i umělé vyvolávání hádek.²⁸ Jedním z druhů psychického týraní je sexuální nátlak a manželské znásilnění. Toto patří do dané kategorie v případě,

²⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 150 s. Psyché. s. 20-26

²⁶ MÜLLER, Jan. *Rodina a domácí násilí. Rodinné listy*. Wolters Kluwer. [online] 2017. [cit. 12. 11. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz/products/lawText/7/218115, s. 15.

²⁷ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 198 [Týraní svěřené osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2476.

²⁸ MÜLLER, Jan. *Rodina a domácí násilí. Rodinné listy*. Wolters Kluwer. [online] 2017. [cit. 12. 11. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz/products/lawText/7/218115, s. 15.

kdy se oběť bojí sex odmítnout a zároveň jí má sex ponížít a zahanbit.²⁹ Příkladem může být nabádání k vyzkoušení neobvyklých praktik. Jedná se zkrátka o takové psychické útrapy, jež konkrétní poškozená osoba vnímá jako vystavení psychickému napětí a stresu.³⁰

Další formou, jež je stěžejní pro přípravu mé práce, je sexuální násilí, které se projevuje mimo jiné také znásilněním nebo nežádoucím sexuálním chováním, což bych ráda rozvedla více v následující kapitole. Sexuální násilí může spočívat jak ve znásilnění, tak v zacházení s blízkou osobou jako se sexuálním objektem, nebo v nucení oběti k různým sexuálním praktikám, a to i proti její vůli.

Ekonomické násilí je velmi specifickým druhem násilí, protože osoba dopouštějící se tohoto druhu násilí může oběť v podstatě nechat bez jakékoli možnosti se samostatně zajistit, má absolutní kontrolu nad příjmy a výdaji oběti, zatajuje ekonomickou situaci svoji i celé rodiny, dokonce i zakazuje chodit do práce. Ekonomická závislost se projevuje pozvolna, jedná se především o zákaz nakládání s finančními prostředky, omezování přístupu k penězům, poskytování velmi malých finančních částek na osobní měsíční výdaje nebo neposkytování prostředku pro chod domácnosti, čímž dostává poškozenou osobu do finanční tísně. S ohledem na výše uvedené se jedná tedy o kontrolu, která vybočuje z normy a jejím výsledkem je ve své podstatě odnímání finančních prostředků oběti, nebo nucení k finančnímu zajištění násilníka.³¹ Týrání formou ekonomického útisku je vlastně jakási forma finanční závislosti poškozené osoby na pachateli, který dost často poškozené osobě odepírá finanční prostředky na běžné výdaje (třeba na jízdné), či nucení do zdůvodňování každé jednotlivé platby.³²

Sociální izolaci si lze představit jako kontrolu a omezování sociálních kontaktů.³³ Pachatel dopouštějící se této formy domácího násilí ze své podstaty

²⁹ Tamtéž

³⁰ ŠČERBOVÁ, Veronika. § 198. *Týrání svěřené osoby*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

³¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8, s. 20-26

³² LEVOVÁ, Jana (ed.). *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou ohroženi domácím násilím*. Brno: Spondea při ČČK Brno, 2010. ISBN 978-80-254-8499-9., s. 16-17

³³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8, s. 20-26

oběť „odřezává“ od její sociální základny, aby upevnil pouto a závislost oběti na pachateli. Tato forma domácího násilí se projevuje taktéž postupně od zákazu kontaktu s přáteli, přes rodinné příslušníky, až po uzamykání v bytě, bránění telefonování, jednostranné rozhodování o společném kontaktu s jinými osobami. Pachatel zde může také využívat jiné osoby (např. děti) jako prostředek nátlaku na oběť. Celkem běžné je zde i znemožňování či zesměšňování oběti pachatelem na veřejnosti, neboli v sociálním prostředí. Poslední forma týrání – vyvolání stavu sociální izolace poškozené osoby se projevuje například bráněním poškozené osobě ve styku s rodinnými příslušníky.³⁴ Na základě všeho shora uvedeného lze odvodit, že týrání nemusí zanechávat nějaké následky na zdraví.³⁵

1.1.3 Pachatel

Subjektem trestného činu domácího násilí, neboli pachatelem tohoto trestného činu, může být pouze fyzická osoba, protože v ustanovení § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim je vyloučena trestní odpovědnost právnických osob ve vztahu k trestnému činu dle § 199 trestního zákoníku.³⁶ Rovněž pachatelem tohoto trestného činu nemůže být kterákoliv fyzická osoba, ale výlučně fyzická osoba žijící s poškozenou osobou ve společném obydlí.³⁷ Pachatelem proto může být nejen příbuzný či jiná osoba blízká, ale také jiná osoba, která s týranou osobou žije ve společném obydlí. Jedná se tak například i o manžela matky (nevlastního otce), který není rodičem dítěte a zároveň není matkou, či jiným rodičem pověřen k pomoci při výchově dítěte, na němž se dopouští jednání klasifikovatelného jako domácí násilí.³⁸

³⁴ MÜLLER, Jan. *Rodina a domácí násilí. Rodinné listy*. Wolters Kluwer. [online] 2017. [cit. 12. 11. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz/products/lawText/7/218115, s. 15.

³⁵ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 198. *Týrání svěřené osoby*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2476.

³⁶ § 7. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

³⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 656

³⁸ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 199. *Týrání osoby žijící ve společném obydlí*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2491, marg. č. 6.

1.1.4 Subjektivní stránka

Jelikož ve vymezení skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí není dovětek „nedbalostně“, jedná se o trestný čin, u něhož je z hlediska zavinění potřeba úmyslu. Jde o trestný čin, jehož se ani nejde dopustit nedbalostně, protože, jak bylo již uvedeno výše, jedná se o trvajících trestný čin a pachatel by tak nemohl jednat tímto způsobem a udržovat protiprávní stav nedbalostně. Ve vztahu k rozdělení spáchání trestného činu úmyslně dle § 13 odst. 1 a odst. 2 trestního zákoníku pro naplnění skutkové podstaty předmětného trestného činu postačuje tzv. nepřímý úmysl, tím rozumíme skutečnost, kdy pachatel musí být při svém jednání alespoň srozuměn s tím, že následkem svého jednání může způsobit týrané osobě těžké příkoří.³⁹

Pokud byl pachatel dle závěru znaleckého posudku shledán nedostatečně empatickou osobností, nemuselo u něho dojít k vyloučení výskytu vědomostní složky zavinění ve vztahu k tomuto trestnému činu. Rovněž se nevyžaduje konkrétní představa pachatele o nepříznivých následcích jeho protiprávního jednání na týranou osobu.⁴⁰

1.2 Vztah k jiným trestným činům

Pod pojem domácí násilí je řazeno několik skutkových podstat jiných trestných činů, mimo výše zmíněného trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, trestný čin omezování osobní svobody dle § 171 trestního zákoníku a trestný čin nebezpečné pronásledování dle § 354 trestního zákoníku.⁴¹ Dle mého subjektivního názoru by do tohoto výčtu měly patřit i trestný čin vydírání dle § 175 trestního zákoníku, trestný čin ublížení na zdraví dle § 146 trestního zákoníku (popřípadě trestný čin těžkého ublížení na zdraví dle § 145 trestního zákoníku) a v neposlední řadě trestné činy znásilnění podle § 185 trestního zákoníku či sexuálního násilí dle § 186 trestního zákoníku. Rovněž Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 17. 1. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1685/2016,

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – I. část*. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, s. 131-139, bod 3.2.

⁴¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Právo proti domácímu násilí*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3.

praví, že jednočinný souběh trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí a trestného činu znásilnění není vyloučen.⁴²

Příčemž ve vztahu k trestnému činu ublížení na zdraví dle § 146 trestního zákoníku a trestnému činu ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 148 trestního zákoníku s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí dochází k faktické konzumpci, proto je zde vyloučen jednočinný souběh a rovněž je tomu i s trestným činem nebezpečného vyhrožování dle § 353 trestního zákoníku.⁴³ Naopak s trestnými činy znásilnění dle § 185 trestního zákoníku a sexuálního nátlaku podle § 186 trestního zákoníku je možný i jednočinný souběh.⁴⁴

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1686/2016

⁴³ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 199. *Týrání osoby žijící ve společném obydlí*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. s. 2492, marg. č. 13.

2 SEXUÁLNÍ NÁSILÍ Z POHLEDU TRESTNÍHO PRÁVA

Sexuální násilí mezi partnery představuje velmi závažnou oblast. Jak jsem již zmiňovala výše, sexuální násilí je jeden z projevů domácího násilí. V této kapitole bych se ráda zabývala právní analýzou dvou nejzávažnějších forem sexuálního násilí, které se mohou projevovat jako trestný čin sexuálního nátlaku dle § 186 trestního zákoníku a jako trestný čin znásilnění dle § 185 trestního zákoníku,⁴⁵ k nimž dochází mezi partnery, a to jak mezi manželi, tedy sezdánými partnery, tak i mezi nesezdánými partnery.

2.1 Vývoj právní úpravy sexuálního násilí

2.1.1 Trestný čin znásilnění

Již starověké zákony upravovaly právní podstatu trestného činu znásilnění. V té době však označoval pojem spíše únos žen či cizoložství. Dlouhou dobu byla žena považována za vlastnictví manžela, a proto bylo jednání vnímáno jako soukromoprávní delikt a bylo tedy na uvážení muže (nejčastěji otec, či manžel), jak s násilníkem naloží.⁴⁶

Trestní právo zná pojem znásilnění již od doby předhusitské, kdy označoval delikt ohrožující lidské zdraví, čest a důstojnost. Trestný čin znásilnění rovněž zachycuje Kniha Rožmberská. Řád práva zemského dokonce stanovil povinnost znásilněné ženě prokázat, že se násilníkovi bránila. Historicky za přísněji trestané bylo považováno znásilnění nedospělých dívek do věku dvanácti let.⁴⁷

K největšímu obratu ve vývoji právní úpravy znásilnění došlo za vlády Josefa II, kdy v zákoně č. 117/1852 Sb. – rakouský trestní zákoník, bylo znásilnění definováno jako násilné smilstvo, a to v ustanoveních § 125, § 126 a § 127. Tehdy bylo možné znásilnění vykonat pouze na ženě. Násilník musel

⁴⁵ KUTÁLKOVÁ, Petra, ed. a KOBOVÁ, Lubica, ed. *Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?*. Praha: In Iustitia, 2014. 232 stran. ISBN 978-80-260-5793-2., s. 16.

⁴⁶ SCHELLE, Karel a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2014. 448 s. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6. s. 221 - 222

⁴⁷ Tamtéž

nejdříve použít násilí, aby žena nemohla násilníkovi klást odpor a až poté na ní vykonal pohlavní styk. V této době nebylo trestné znásilnění v rámci manželství.⁴⁸

Dále byl trestný čin znásilnění obsažen v zákoně č. 86/1950 Sb. v ustanovení § 238, jehož skutková podstata obsahovala jak pohrůžku bezprostředního násilí, využití bezbrannosti, tak předmětem útoku byla pouze žena.⁴⁹ V trestním zákoníku z této doby se trestného činu znásilnění mohl dopustit nejen muž, ale také žena.⁵⁰ V roce 1950 přijatý trestní zákoník zavedl fenomén trestného činu znásilnění mezi manžely. Do této doby bylo trestné znásilnění pouze jako mimomanželská soulož.⁵¹ Z toho lze odvodit, že se jedná o poměrně „nový“ prvek v naší právní úpravě, což má vliv také na náladu ve společnosti, jelikož generace našich prarodičů (narozených v roce 1930-1940) vyrůstala v době a společnosti, kdy dané jednání nebylo trestné, a je velmi pravděpodobné, že toto jednání dnes nemohou pochopit a dokonce jej klasifikovat jako trestné, a v tomto přesvědčení vychovávali i jejich děti (narozené 1950-1980). Ačkoliv bylo toto jednání přijato jako trestný čin již před 70 lety, může stále docházet k bagatelizaci znásilnění mezi partnery, neboť je zde chybějící edukace společnosti, jež vyrůstala v přesvědčení, že znásilnění mezi manželi není ze zákona možné.

V zákoně č. 140/1961 Sb. trestní zákon byl trestný čin znásilnění ukotven v hlavě osmé, druhém oddíle mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti v § 241. Ve znění základní skutkové podstaty se tento trestný čin zvláště neodlišoval od předchozího zákoníku. Změna nastala až v kvalifikované skutkové podstatě, kde byl v § 241 odst. 2 písm. b) specifikován předmět útoku na ženu mladší 15 let.⁵² Předmětné znění § 241 tohoto zákona bylo novelizováno zákonem č. 144/2001 Sb., čímž došlo ke změně předmětu útoku tohoto trestného činu a předmětem útoku již nebyla žena, ale předmět útoku byl v základní skutkové podstatě vymezen obecně pojmem „jiného“ a ve kvalifikované skutkové podstatě obsažené

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ § 238. Zákon č. 86/1950 Sb., Trestní zákoník

⁵⁰ SCHELLE, Karel a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2014. 448 s. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6. s. 208 - 209

⁵¹ Teryngel Jiří, *Rodinné vztahy a trestní právo, Rodinné listy*. CODEXIS. [online] 2012 [cit. 03.11.2023]. Dostupné z: next.codexis.cz/literatura/LT49833

⁵² Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon § 241. (Dostupné na: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1961/140/1962-01-01?zalozka=text> ke dni 28. 1. 2024)

v druhém odstavci byl pojem „žena mladší než 15 let“ změněn na pojem „osoba mladší než 15 let“. ⁵³ Z toho lze odvodit, že až do roku 2001 v České republice bylo možné spáchat trestný čin znásilnění pouze na ženě. Tento trestní zákon obsahoval dva druhy jednání, jimiž mohla být naplněna skutková podstata znásilnění, a to a) vykonání soulože a b) jiný pohlavní styk. Přičemž závažnost jiného pohlavního styku se hodnotila z hlediska individuálních následků pro oběti. Za jiný pohlavní styk byl především považován orální či anální pohlavní styk. Ačkoliv se jednalo o předpis přijatý za dob komunismu, tento zákon platil i po rozpadu České a Slovenské Federativní republiky až do roku 2010.

Od října 2010 roku je účinný trestní zákoník, jenž je účinný po dobu psaní a odevzdání této práce, jedná se o zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. V tomto zákoně je trestný čin znásilnění obsažen v hlavě třetí mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, a to v § 185.⁵⁴ Zcela nová právní úprava trestního práva reagovala na nedostatky právní úpravy předchozí, proto původní trestný čin znásilnění obsahoval bezprostřední pohrůžku násilí a dnešní úprava slovo „bezprostřední“ vypouští, čímž rozšiřuje okruh jednání (respektive pohrůžek), která by mohla být pod tento trestný čin kvalifikována. Pohlavní styk, dle této právní úpravy, je jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, a to buď stejného, nebo opačného pohlaví. Jedná se tedy především o soulož, ale i o jiný pohlavní styk a také o osahávání na prsou, či ohmatávání genitálii. Také v tomto zákoně došlo ke zpřísnění trestností u kvalifikované skutkové podstaty.⁵⁵

V době psaní této práce prochází schvalovacím procesem návrh zákona, jenž se týká změny trestního zákoníku. Na základě tohoto návrhu by mělo dojít ke změně skutkové podstaty trestného činu znásilnění následujícím způsobem: *„Kdo s jiným proti jeho seznatelné vůli vykoná soulož nebo jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží, kdo jiného donutí k souloži nebo jinému pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží s jinou osobou,*

⁵³ Čl.I Zákona č. 144/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. In ASPI. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-28]. Dostupné z: www.aspi.cz.

⁵⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁵⁵ SCHELLE, Karel a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2014. 448 s. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6. s. 227-228

*nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.*⁵⁶. Touto novelou by fakticky došlo ke zpřísnění trestní sazby a k vypuštění znaků skutkové podstaty jako je násilí, pohrůžka násilí nebo pohrůžky jiné újmy a donucení. Pro naplnění základní skutkové podstaty podle tohoto návrhu zákona bude dostačující pouze to, zda oběť seznatelným způsobem projevila svůj nesouhlas proti jednání pachatele. Návrh zákona prošel 7. 2. 2024 prvním čtením a byl přikázán k projednání ústavně-právnímu výboru⁵⁷ a rovněž Usnesením ústavně-právního výboru č 151 ze dne 14. 2. 2024 se doporučuje Poslanecké sněmovně schválit tento návrh.⁵⁸

2.1.2 Trestný čin sexuální nátlak

Tento trestný čin je poměrně nový a zavádí jej až soudobý trestní zákoník, tj. zákon č. 40/2009 Sb. Jedná se o trestný čin, označovaný jako znásilnění, jenž se nachází v hlavě třetí mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, a to v § 186. Především jde o trestný čin velmi obdobný trestnému činu znásilnění. Liší se však formou jednání, jíž je v tomto případě donucení, a také v následku, kterým není pohlavní styk, ale pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiném obdobném chování.⁵⁹

Právní úprava tohoto paragrafu byla novelizována pouze jednou, a to zákonem č. 306/2009 Sb., jenž je účinný od 1. 1. 2010. Touto novelizací došlo pouze k malé změně, týkající se znění skutkové podstaty, ale k velké významové změně v základní skutkové podstatě, neboť byla doplněna o přimění jiného zneužívaje jeho bezbrannosti. Tím vznikla alternativní skutková podstata, jež mohla být naplněna pouze jednáním zneužívajícím bezbrannost oběti. Původně bylo toto jednání trestné až na základě kvalifikované skutkové podstaty vymezené v odst. 2, § 186 trestního zákoníku. Touto novelizací rovněž došlo ke zvýšení věkové hranice u předmětu daného trestného činu, a to v odst. 5, § 186

⁵⁶ Vládní návrh zákona kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony ze dne 20. 12. 2023

⁵⁷ Usnesení Poslanecké sněmovny z 92. schůze ze dne 7. 2. 2024

⁵⁸ Usnesení ústavně-právního výboru z 32. schůze dne 14. února 2024

⁵⁹ § 186. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

trestního zákoníku, a ke zvýšení trestní sazby, pokud by byla následkem jednání uvedeného v základní skutkové podstatě smrt.⁶⁰

2.2 Rozbor právní úpravy

2.2.1 Znásilnění

Trestný čin znásilnění uvedený v § 185 trestního zákoníku, jakožto trestný čin uvedený v hlavě třetí mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, realizuje ochranu útoku především v sexuální oblasti. Základní skutková podstata tohoto trestného činu zahrnuje velké množství pojmů, které by bylo na místě vysvětlit, a to konkrétně ve znění: *„Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.“*⁶¹

2.2.1.1 Objekt a objektivní stránka

Objektem daného trestného činu je subjektivní právo člověka, nezávislé na pohlaví, na svobodném rozhodování o svém pohlavním životě. Vzhledem k tomu je na místě zmínit, že předmětem útoku znásilnění je člověk, a to bez ohledu na věk či pohlaví oběti. U kvalifikovaných skutkových podstat podmiňujících uložení vyšších trestních sazeb může být předmětem útoku i dítě nedosahující školního věku, proto může být spácháno znásilnění i na nemluvněti,⁶² to však není předmětem mé práce.

Objektivní stránka předmětného znásilnění je poté vymezena v základní skutkové podstatě buď pachatelovo donucením jiné osoby k pohlavnímu styku, a to násilím, pohrůzkou násilím či pohrůzkou jiné těžké újmy, nebo pachatelovo zneužitím bezbrannosti jiné osoby. Jednání pachatele, jež je označováno za dokonání trestného činu, nastane tehdy, pokud pachatel násilným jednáním nebo pohrůzkou násilí (či jiné těžké újmy) jinou osobu donutí k pohlavnímu styku, či

⁶⁰ Čl. I Zákon č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-31].

⁶¹ § 185, zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

⁶² ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2326, marg. č. 2.

pro dosažení pohlavního styku zneužije bezbrannosti osoby.⁶³ Přičemž je důležité odlišovat zneužití bezbrannosti a uvedení do stavu bezbrannosti, protože jak je uvedeno v § 119 trestního zákoníku, trestný čin je spáchán násilím i za okolností, pokud pachatel uvede osobu, předmět svého útoku, do stavu bezbrannosti lstí, či jiným podobným způsobem.⁶⁴ Dané je reflektováno i v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2005, sp. zn. 5 Tdo 735/2005, v němž Nejvyšší soud jasně definoval, že trestného činu znásilnění se lze dopustit i tím, že pachatel uvede poškozenou osobu do stavu bezbrannosti podáním omamné látky, s jejímiž účinky již měl zkušenosti.⁶⁵

2.2.1.1.1 Pohlavní styk

Pohlavní styk může být definován jako jakýkoli projev sexuálního pudu spočívající v interakci s tělem jiné osoby, jak jsem zmínila výše – nezáleží na pohlaví dané osoby. Pod danou, široce vymezenou definici můžeme zařadit jednání, která jsou stimulována sexuálním pudem a pro která je příznačný fyzický kontakt pachatele s jinou osobou. Konkrétně se jedná o dotyk, který směřuje k uspokojení sexuálních impulzů. Tato definice pojímá širokou škálu aktivit, mezi něž patří například: soulož, orální praktiky, anální styk, anilingus, zasouvání prstů nebo jiných předmětů do ženského pohlavního ústrojí, tření pohlavního údu muže, vsouvání pohlavního údu muže mezi prsa či stehna ženy, sání prsních bradavek, petting či třeba také erotické masáže, aj. Výše uvedeným jednáním musí jít o činnost, jež vyvolává ukájení pohlavního pudu, proto pojmem pohlavní styk nerozumíme jakékoli aktivity prováděné na těle.⁶⁶

Důležité je v tomto bodě také zmínit, že o pohlavní styk se jedná tehdy, když je pachatel sám v osobním kontaktu s poškozenou osobou a výše zmíněné praktiky vykonává na těle oné poškozené osoby nebo jedná se o vzájemné pachatelem vynucené interakce. Pokud by zde chyběl prvek fyzického kontaktu a sama poškozená osoba by na základě pohrůžky násilí či donucení činila sexuální praktiky, mohlo by se jednat o jiný trestný čin, a to konkrétně o trestný čin

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ § 119, zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2005, sp. zn. 5 Tdo 735/2005

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2328. marg. č. 3.

sexuální nátlak dle § 186 trestního zákoníku.⁶⁷ O pohlavní styk jde i tehdy, pokud má pachatel v úmyslu ukájení pohlavního pudu poškozené osoby, a tato osoba s tímto nesouhlasí. Z daného můžeme odvodit, že se pachatel nemusí vždy snažit uspokojit pouze své sexuální potřeby a nemusí sám svým jednáním dosáhnout ejakulace.⁶⁸

Ve věci tohoto trestného činu pachatel nemusí ani dovést pohlavní styk osobně, může k dokonání použít nepřímého pachatele ve smyslu § 22 trestního zákoníku. Rovněž může dojít k tomu, že jeden pachatel svým jednáním naplňuje znaky donucení a jiný pachatel na základě tohoto donucení uskutečňuje pohlavní styk.⁶⁹

2.2.1.1.2 Násilí

Násilí bylo definováno v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 182/2012, takto: „*použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby a dosažení pohlavního styku proti její vůli*“.⁷⁰ Z toho lze odvodit, že aby jednání bylo kvalifikováno jako násilí ve smyslu, jenž je uveden v základní skutkové podstatě, musí vést k překonání odporu.

Poškozená osoba musí vyjádřit nesouhlas a pachatel svým jednáním ignoruje a potlačuje tento nesouhlas, aby mohl dosáhnout pohlavního styku. Předmětný vyjádřený odpor nemusí být zřetelný fyzický odpor, pro naplnění tohoto znaku je dostačující, že pachateli musela být známa nevole, či nesouhlas k pohlavnímu styku.⁷¹ Tento fakt se objevuje i ve znásilnění mezi partnery, nicméně v tomto případě je hranice projeveného odporu obětí proti pohlavnímu styku velmi tenká.

Mezi jednání považována za násilí ve smyslu § 185 trestního zákoníku nemusí patřit pouze ty brutální útoky, jež si většina lidí v této souvislosti vybaví.

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ ŠČERBA, Filip. § 185 *Znásilnění*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 9.

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. s. 2329, marg. č. 3.

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 182/2012

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. s. 2329, marg. č. 4.

Mohou to být i méně závažná jednání jako např. chycení za ruce. Rovněž násilím pro účely dokonání trestného činu znásilnění nemusí být způsobena nějaká újma na zdraví poškozené osoby.⁷²

Pohrůžkou násilí je taková pohrůžka, která míří vůči oběti buď bezprostředně, což znamená, že by měla být vykonána ihned pokud nedojde k požadovanému jednání, nebo nemusí být vykonána neprodleně, ale v nějaké dohledné budoucnosti. Důležité je, že pro naplnění daného znaku skutkové podstaty, by měla být pohrůžka formulovaná tak, že v případě, pokud oběť nesouhlasí s požadavky a vůlí útočníka, dojde k použití násilí. Rovněž pohrůžka násilí nemusí být směřována vůči osobě, na níž dojde ke spáchání trestného činu, může být směřována vůči třetí osobě či zvířeti, podmíněná tím, že pokud poškozená osoba se nepodmaní k pohlavnímu styku může být ublíženo jiné osobě.⁷³

Pohrůžka jiné těžké újmy je velmi specifická, protože tento druh pohrůžky by měl zahrnovat ohrožení majetkových ztrát nebo omezení zajištění základních potřeb. Může také směřovat k poškození osobní cti a reputace a v neposlední řadě může vést k rozpadu manželství či partnerství. Dále se může jednat také o pohrůžku, v jejíž důsledku by mohlo nastat snížení mzdy, vyplacení sociálních dávek,⁷⁴ či například ke snížení „kapesného“, pokud je jeden z manželů či partnerů v ekonomické závislosti na druhém. Pro naplnění tohoto znaku skutkové podstaty je důležité, že předmětná těžká újma je ze své podstaty objektivní a poškozená osoba by měla tuto újmu tak pociťovat,⁷⁵ ačkoliv pro její blízké okolí a pro pachatele by toto jednání pachatele nemuselo být kvalifikováno jako těžká újma.

2.2.1.1.3 Donucení

Pojem donucení byl rovněž definován v již výše zmíněném usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 182/2012, ve znění:

⁷² Tamtéž

⁷³ ŠČERBA, Filip. § 185 *Znásilnění*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 16.

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2330, marg. č. 5.

⁷⁵ Tamtéž

„překonání jeho vážně míněného odporu nebo jeho podlehnutí při seznání beznadějnosti kladení odporu, s ohledem na to, že mu pachatel za použití násilí nebo pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy nedal žádnou možnost odpor projevit.“⁷⁶ Z toho lze vyvodit, že donucením rozumíme jakési překonání nesouhlasu oběti.

Pro vysvětlení celé definice je důležité také seznání beznadějnosti kladení odporu, kdy poškozená osoba dospěje k názoru, že v dané situaci nemá smysl klást odpor, a to především z důvodu, že ji pachatel nedal možnost tento souhlas projevit, jak z důvodu pohrůžky násilí, tak z důvodu pohrůžky jiné těžké újmy. Výsledkem takového jednání pachatele je právě to, že osoba upustí od vyjadřování nesouhlasu, a to pro vyčerpanost, či pro strach z oné pohrůžky.⁷⁷

Dle názoru vymezeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, č. j. 11 Tdo 294/2014-15, pro naplnění tohoto znaku skutkové podstaty není nezbytné, aby oběť kladla pouze fyzický odpor, je dostačující, když je pachateli známa nevole této osoby k pohlavnímu styku s pachatelem.⁷⁸ Předmětný znak skutkové podstaty ve formě donucení je naplnění i tehdy, pokud oběť není schopna svůj nesouhlas vyjádřit verbálně, a proto svůj nesouhlas projevuje neverbálně, tedy například postojem těla, jímž přikrývá své pohlavní orgány a Pachatelovým násilným jednáním dojde ke změně postavení těla oběti tak, že je možné vykonat pohlavní styk.⁷⁹

Donucením však nemusí být dosaženo pouze pohlavního styku pachatele s obětí, může dojít také k tomu, že pachatel donutí pohrůžkou násilí či jiné těžké újmy osobu s jinou osobou, může se jednat buď o formu spolupachatelství, pokud jedna z osob koná pohlavní styk dobrovolně, nebo se může jednat o pohlavní styk mezi dvěma oběťmi, jež jsou okolnosti donucené k vzájemnému pohlavnímu styku.⁸⁰

⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 182/2012

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2331, marg. č. 6.

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, č.j. 11 Tdo 294/2014-15

⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 8 Tdo 699/2021

⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2331, marg. č. 6.

2.2.1.1.4 Bezbrannost

Nejprve bych na tomto místě ráda definovala stav bezbrannost a poté jeho zneužití. Stav bezbrannosti je takový stav poškozené osoby, kdy vzhledem k situaci není v jejích možnostech vyjádřit svou vůli ohledně intimního styku s pachatelem či není schopna bránit se jeho jednání. Stav bezbrannosti lze rozlišovat na absolutní bezbrannost či psychickou bezbrannost, někteří autoři sem řadí rovněž třetí typ bezbrannosti, fyzickou bezbrannost.⁸¹

Absolutní bezbrannost je pak v mezích tohoto ustanovení vnímána v nejširším možném smyslu. Stavem bezbrannosti může být pro účely naplnění tohoto znaku skutkové podstaty jak fyzická, tak psychická neodolatelnost oběti vůči pachateli. Za tento stav je označován stav bezvědomí v důsledku mdloby, požití alkoholu, hluboký či hypnotický spánek, duševní porucha, nedostatečný věk nebo v důsledku drogového omámení. Především se jedná o stav osoby, v němž si není schopna uvědomit, co se děje, a rovněž není v jejích možnostech klást pachateli odpor.⁸²

Psychická bezbrannost se pak na rozdíl od absolutní týká osob, jež mohou vnímat okolní svět, ale nejsou schopny adekvátně vyhodnotit situaci a bránit se pachatelovým aktivitám. Vztahuje se to proto k osobám s omezenými duševními schopnostmi, mezi které jsou řazeny osoby s duševními poruchami nebo mentálně zaostalé osoby. V důsledku tohoto způsobu bezbrannosti není oběť často schopná pochopit, co po ní pachatel požaduje, a už vůbec není způsobilá vyhodnotit následky požadovaného jednání.⁸³

Fyzickou bezbranností ve vztahu k tomuto znaku skutkové podstaty jsou ty případy, kdy je oběť omezena svou fyzickou indispozicí, za níž můžeme označit například spoutání či ochrnutí. Na základě tohoto typu si poškozená osoba může být vědoma situace a jejího následku, ale není schopna tomu fyzicky zabránit, či projevit svůj odpor.⁸⁴

Ve vztahu k pojmu bezbrannost je na místě také vysvětlit zneužití bezbrannosti, které nastává v okamžiku, kdy pachatel zneužívá výše popsaného

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2332, marg. č. 7.

⁸² Tamtéž

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Tamtéž

stavu bezbrannosti k naplnění svých sexuálních ambicí. V tomto smyslu je důležité především to, že pachatel vykoná pohlavní styk s poškozenou osobou, jež se nachází ve stavu bezbrannosti, a to právě v důsledku onoho stavu bezbrannosti. Pro naplnění tohoto znaku není rozhodná doba stavu bezbrannosti,⁸⁵ což se váže i na výše rozebranou typologii bezbrannosti, kdy osoba s duševní poruchou může být ve stavu bezbrannosti značně delší dobu, než osoba omámena alkoholem či po požití drogy.

U stavu bezbrannosti je třeba rozlišovat mezi stavem bezbrannosti a situací, kdy je oběť v „pouhé“ závislosti na pachateli, a to především fakticky. I pokud je oběť v určitém směru odkázaná na pachatele, má stále určité možnosti a prostor k svobodnému rozhodování, protože zneužitím oné závislosti není naplněný znak zneužití bezbrannosti, mohlo by však dojít k naplnění kvalifikované skutkové podstaty uvedené v § 185 odst. 2, trestního zákoníku.⁸⁶

Pro naplnění znaku zneužití bezbrannosti není právě rovněž rozhodné, zda se oběť do stavu bezbrannosti dostala na základě vlastního dobrovolného jednání, či na základě jednání pachatele a zda tato osoba dosáhla určitého věku. U dětí je důležité vycházet z rozumových schopností a jejich duševní a mravní roviny vyspělosti.⁸⁷ Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021, byla dokonce stanovena věková hranice pěti let u osoby, u níž je naplněn znak zneužití stavu bezbrannosti, a to právě pro její nízký věk, v němž nebylo v jejích možnostech posoudit jednání pachatele a projevit svou vůli.⁸⁸

Trestní zákoník ve svém vymezení skutkové podstaty trestného činu znásilnění nelze vykládat tak, že pachatel svým jednáním nemůže naplnit jak znak donucení, tak znak zneužití bezbrannosti ve vztahu k dosažení pohlavního styku. Naopak však může nastat situace, kdy pachatel může zneužívat bezbrannosti, ale pak se osoba začne bránit a pachatel tak naplní své sexuální ambice právě za použití donucení násilím.⁸⁹

⁸⁵ Tamtéž

⁸⁶ ŠČERBA, Filip. § 185 *Znásilnění*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 22.

⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. s. 2332, marg. č. 7

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021

⁸⁹ ŠČERBA, Filip. § 185 *Znásilnění*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 22.

2.2.1.2 Subjektivní stránka a pachatel

Shodně jako trestný čin domácího násilí je i znásilnění úmyslným trestným činem. Znásilnění lze spáchat jak s přímým úmyslem, tak rovněž s úmyslem nepřímým. V tomto pak lze za přímý úmysl spáchat trestný čin znásilnění považovat situaci, kdy pachatel spáchá znásilnění s vědomím a záměrem dosáhnout svého cíle, a to i přes nesouhlas oběti.⁹⁰ Rovněž si musí být pachatel vědom toho, že svým jednáním překonává odpor či stav bezbrannosti.⁹¹ Klíčové pro to je, zda pachatel věděl o nesouhlasu oběti, a i přesto překonal její nesouhlas s úmyslem s ní realizovat pohlavní styk. Ve vztahu k tomuto znaku může dojít i ke skutkovému omylu negativnímu, a to v případě, že se pachatel domnívá, že oběť projevený nesouhlas je pouze fiktivní a že ve skutečnosti daná osoba s pohlavním stykem souhlasí. O nepřímý úmysl ve smyslu trestného činu znásilnění se může jednat v případě, kdy pachatel vědomě využije bezbranného stavu oběti. Dobrovolné upuštění od pokusu tohoto trestného činu není možné, pokud pachatel své násilné chování zastaví pouze na základě lsti, které uvěří. Rovněž není možné dobrovolné odstoupení od tohoto pokusu zneužitím bezbrannosti oběti, pokud pachatel od činu odstoupí, pouze na základě toho, že bezbranný stav skončil a oběť projevila nesouhlas s pohlavním stykem.⁹²

Pachatelem trestného činu znásilnění ve smyslu ustanovení § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob může být nad rámec fyzických osob i právnická osoba.⁹³

2.2.2 Sexuální nátlak

2.2.2.1 Vývoj restorativní justice

Objektem trestného činu sexuálního nátlaku vymezeného v § 186 trestního zákoníku je shodně jako u trestného činu znásilnění a jak je již výše uvedeno, jedná se o svobodné a subjektivní právo člověka, nezávislé na pohlaví,

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. s. 2335, marg. č. 8.

⁹¹ ŠČERBA, Filip. § 185 *Znásilnění*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 28.

⁹² ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. s. 2335, marg. č. 8.

⁹³ § 7. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

na svobodném rozhodování o svém pohlavním životě.⁹⁴ Tento trestný čin patří mezi malou řadu trestných činů, jež ve svém znění obsahuje dvě základní skutkové podstaty, a to jak v prvním, tak i v druhém odstavci tohoto ustanovení.⁹⁵ Z tohoto důvodu je objektivní stránka rozvíjena do několika variant, které se liší v typu sexuální aktivity, jenž pachatel po příslušné potencionální poškozené osobě požaduje a rovněž ve způsobu dosažení cíle pachatele. Přesněji pachatel může dokonat tento trestný čin ve smyslu vymezeném v § 186, 1. a 2. odst. trestního zákoníku, pokud přinutí jinou osobou k pohlavnímu sebeukájení, obnažování, nebo jinému srovnatelnému chování, a to, obdobně jako u trestného činu znásilnění, násilím, pohrůzkou násilí, nebo jiné těžké újmy, zneužitím bezbrannosti oběti, dále také zneužitím závislosti oběti, postavení pachatele na základě důvěryhodnosti, či vlivem nebo příjmením osoby k pohlavnímu styku zneužitím výše zmíněné závislosti.⁹⁶

2.2.2.1.1 Vymezení důležitých pojmů odlišných od vymezených v § 185 trestního zákoníku

Základní skutková podstata vymezená v prvním odstavci tohoto trestního činu je definována velmi obdobně jako u trestního činu znásilnění. Ve svém základu se liší „pouhým“ slovním spojením donucení k pohlavnímu sebeukájení, obnažování, nebo jiného srovnatelnému chování a přiměním jiného k tomuto jednání zneužitím bezbrannosti této osoby.⁹⁷ Na tomto místě by bylo vhodné vymežit tuto odlišnost.

Pohlavním sebeukájení se má na mysli jednání srovnatelné s masturbací, která se uskutečňuje dotyky, nebo za pomoci určité pomůcky, a rovněž toto jednání pachatel provádí na pohlavních orgánech, prsou či konečníku. Obnažováním se ve smyslu tohoto znaku skutkové podstaty rozumí odhalování různých částí těla, především pro účely naplnění sexuálních ambic a uspokojení pachatele. Za srovnatelné chování se v tomto smyslu považují ponižující jednání

⁹⁴ ŠČERBA, Filip. § 186 *Sexuální nátlak*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. 1. vydání* (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1.

⁹⁵ § 186, Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁹⁶ ŠČERBA, Filip. § 186 *Sexuální nátlak*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. 1. vydání* (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 2.

⁹⁷ § 186, odst. 1, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

v sexuální oblasti pro oběť, konkrétně se tak může jednat například o erotický tanec.⁹⁸

Přiměnění jiného je jakási alternativa pojmu donucení, ale projevuje se formou nátlaku či různými způsoby přemlouvání obětí, které neobsahují v žádném svém projevu agresi.⁹⁹

Zneužití bezbrannosti je ve svém zamýšleném smyslu velmi podobné stejnému vymezení v případě trestného činu znásilnění, jež jsem popsala výše. Rozdílné je však to, že v tomto případě se musí jednat o takový stav bezbrannosti, při němž není v možnostech poškozené osoby vnímat jednání pachatele. Může se to tak týkat především dětí či mentálně postižených osob, aj.¹⁰⁰

Ve druhém odstavci a ve druhé základní podstatě vztahující se k trestnému činu vymezenému v § 186 trestního zákoníku, jenž je nad rámec již definovaných pojmů, je obsaženo další slovní spojení, které je také nutno náležitě vymezit a definovat. Prvním takovým pojmem je závislost obětí, což lze interpretovat jako situaci, během níž je poškozená osoba v nějaké míře závislá na pachateli, čímž je omezena její svoboda rozhodování.¹⁰¹ Způsoby závislosti ve smyslu této diplomové práce jsou vymezené výše v kapitole 1.3. Nad rámec tohoto vymezení výše, o závislost se může jednat také v případě nezletilého dítěte vůči rodiči, či v případě nájemce bytu vůči pronajímateli.¹⁰² Závislostí může být celá řada, ale pro účely mé práce je důležitá především závislost mezi partnery.

Postavením pachatele a z něho vyplývající důvěryhodnost nebo vliv může pachatel naplňovat své sexuální ambice na základě svého zařazení ve společnosti a předpokládá, že na základě tohoto faktoru se mu oběť podmaní a naplní jeho sexuální touhy. Pro toto vymezení je důležité posouzení důvěryhodnosti pachatele, která by měla být posouzena právě ve vztahu, jak je předmětná důvěryhodnost určité osoby vnímaná obětí. Může se tak jednat o postavení například o trenéra, či o policistu.¹⁰³

⁹⁸ ŠČERBA, Filip. § 186 *Sexuální nátlak*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. 1. vydání* (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 9.

⁹⁹ Tamtéž

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ ŠČERBA, Filip. § 186 *Sexuální nátlak*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. 1. vydání* (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 16.

¹⁰² Tamtéž

¹⁰³ Tamtéž

Pro účely, aby byly naplněné předchozí znaky skutkových podstat, by měl pachatel toto postavení či závislost zneužít, čímž by oběť přiměl k následku tohoto trestného činu, jímž je výše uvedené pohlavní sebeukájení, pohlavní styk, obnažování, či jiné srovnatelné chování.¹⁰⁴

2.2.2.2 Subjektivní stránka a pachatel

Ve vztahu k oběma základním skutkovým podstatám vymezených v § 186 trestního zákoníku se lze tohoto trestného činu dopustit shodně jako znásilnění na základě úmyslného jednání. Pachatel by měl být alespoň srozuměn s následkem svého jednání a s tím, že právě tento následek vznikne na základě zneužití pachatelova postavení, důvěryhodnosti či vlivu. U daného trestného činu lze za jeho pokus označit jednání pachatele, při kterém docházelo k úmyslnému zneužívání pachatelova postavení, důvěryhodnosti, vlivu nebo závislosti poškozené osoby na něm, ale tato osoba by se mu dobrovolně podmanila, a to už z jakéhokoli důvodu.¹⁰⁵ Toto jednání pachatele by naplňovalo znaky skutkového omylu vymezeného v § 18 trestního zákoníku, a proto by bylo trestné právě za pokus trestného činu sexuálního nátlaku.¹⁰⁶

Pachatelem tohoto trestného činu, shodně jako tomu je u trestného činu znásilnění, může být nad rámec fyzických osob i osoba právnická.¹⁰⁷

2.3 Vztah k jiným trestným činům

2.3.1 Trestný čin znásilnění

Vzhledem k závažnosti a citlivosti trestného činu znásilnění je klíčové porozumět, jaké jsou možnosti a omezení souběhu s jinými trestnými činy. V případě trestného činu znásilnění je možný jednočinný souběh s trestným činem soulože mezi příbuznými podle § 188 trestního zákoníku, s trestným činem vraždy dle § 140 trestního zákoníku, s ohrožováním výchovy dítěte dle ustanovení § 201 trestního a jak je již zmíněno výše je možný jednočinný souběh také s trestným

¹⁰⁴ Tamtéž

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Sexuální nátlak*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2356, marg. č. 18.

¹⁰⁶ ŠČERBA, Filip. § 186 *Sexuální nátlak*. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. marg. č. 26.

¹⁰⁷ § 7, Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

činem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku.¹⁰⁸ Naopak pokud znásilnění nastává v rámci partnerského vztahu je zde možnost, že se tomu tak stane v mezích domácího násilí a ke shodnému názoru ohledně souběhu těchto trestných činů dospěl i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 17. 1. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1685/2016. Z předmětného rozhodnutí plyne fakt, že trvající trestný čin podle § 199 trestního zákoníku je svým znakem týrání typický pro souvislé páčání nerozpadající se do dílčích útoků a jeho podstata tkví v celistvém, nedělitelném souhrnu jednotlivých jednání pachatele. Rovněž znak trvání je příznačný pro svou plynulost a posuzuje se jako jedno jednání, proto není možné vyloučit ani jednočinný souběh mezi trestnými činy týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákoníku a trestného činu znásilnění, protože mezi předmětnými činy neexistuje žádný vztah, jenž by vylučoval jednočinný souběh a námitka, že skutková podstata se svým znakem týrání již obsahuje znaky znásilnění, není proto důvodná.¹⁰⁹

Jednočinný souběh trestného činu znásilnění je naopak vyloučen z důvodu subsidiarity s trestným činem sexuálního nátlaku podle § 186 trestního zákoníku a z důvodu speciality k trestnému činu ublížení na zdraví podle § 145 a k trestnému činu těžkého ublížení na zdraví podle § 147 trestního zákoníku. Dále je vyloučen také jednočinný souběh tohoto trestného činu s trestným činem omezování osobní svobody podle § 171 trestního zákoníku a s vydíráním podle § 175 trestního zákoníku.

2.3.2 Trestný čin sexuální nátlak

Ve smyslu znění trestního zákoníku platí, že trestný čin sexuálního nátlaku podle § 186 je ve vztahu subsidiarity k trestnému činu znásilnění, což vylučuje možnost jednočinného souběhu. Rovněž je vyloučený i jednočinný souběh s trestnými činy omezování osobní svobody dle ustanovení § 171 trestního zákoníku a trestný čin vydírání podle § 175 trestního zákoníku, a to protože je k těmto trestným činům ve vztahu speciality.¹¹⁰

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Znásilnění*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2325.

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1686/2016

ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Sexuální nátlak*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023, s. 2348.

Na rozdíl od trestného činu znásilnění je u trestného činu sexuálního nátlaku v některých případech možný jednočinný souběh s trestným činem ublížení na zdraví dle § 145 trestního zákoníku a shodně jako tomu je u znásilnění i s trestným činem ohrožení výchovy dle ustanovení § 201 trestního zákoníku. Dále je možný také jednočinný souběh s trestným činem vraždy podle § 140, trestným činem pohlavního zneužití dle ustanovení § 187 trestního zákoníku a s trestným činem svádění k pohlavnímu styku uvedeném v § 202 trestního zákoníku.¹¹¹

¹¹¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185. *Sexuální nátlak*. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. s. 2348.

3 SEXUÁLNÍ NÁSILÍ MEZI PARTNERY

Sexuální násilí je jádrem této kvalifikační práce. Pojem sexuální násilí bývá čím dál častěji zaměňován s pojmem sexualizované násilí. Pro účely své práce jsem zvolila právě pojem – sexuální násilí. Na rozdíl od sexuálního násilí, jenž je forma násilí, jejíž podstatou je nějaká sexuální ambice a naplnění sexuálních tuh pachatele, v sexualizovaném násilí je zneužívána sexualita jako prostředek moci a rovněž nejde o pouhé fyzické útoky nebo kontakty, ale zahrnuje v sobě také porušení intimity či osobních hranic s účelem demonstrovat svou autoritu, ponižovat nebo degradovat.¹¹²

V předchozí kapitole jsem popsala sexuální násilí v nejužším možném projevu, ovšem tak jak je vnímáno i společností, a to prostřednictvím trestněprávní roviny – trestných činů znásilnění či sexuálního nátlaku uvedených v trestním zákoníku. Sexuální násilí má nespočet definic. Pro účely své práce jsem se rozhodla pracovat s definicemi Světové zdravotnické organizace a Centra pro prevenci a kontrolu nemoci. Zatímco Světová zdravotnická organizace vnímá sexuální násilí jako široký okruh nežádoucích sexuálních jednání, včetně pokusů směřujících k dosažení pohlavního styku, nežádoucích sexuálního poznámek aj., Centrum pro prevenci a kontrolu nemoci ve Spojených státech vnímá definici sexuálního násilí rozsáhleji a za sexuální násilí označuje pokus o dokonání kontaktu mezi genitáliemi, orální a anální sex, penetraci různými částmi těla nebo předměty, přinucení k penetraci, aj. Důležité však je především to, že všechna tato jednání jsou kvalifikována jako sexuální násilí, pokud poškozená osoba nedala souhlas pro daná jednání, neodmítla je, nebo byla ve stavu bezbrannosti.¹¹³ Definice jasně ukazuje, že se sexuální násilí může projevovat v různých formách i v různých prostředích, a to včetně domácího, což je velmi důležité vymezení pro mou práci.

Sexuální násilí je většinou spojováno s ženami jako oběťmi a s muži jako pachateli. Ačkoliv se jedná o nejčastější situaci, nesmíme zapomínat na sexuální násilí páchané na mužích.

¹¹² CHROMOVÁ Zuzana. Co je sexuální násilí? In.: KUTÁLKOVÁ, Petra, ed. a KOBOVÁ, Lubica, ed. *Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?*. Praha: In Iustitia, 2014. 232 stran. ISBN 978-80-260-5793-2., s. 15

¹¹³ Tamtéž s. 19

Sexuální násilí se může projevovat v různých formách. Nejčastěji je se sexuálním násilím spojováno znásilnění, ale mezi formy sexuálního násilí patří i sexuální obtěžování, sexuální zneužívání dětí či lidí s mentální či fyzickou indispozicí, nucené sňatky, zásahy do sexuální integrity ženy, nucení k prostituci či sexuální vykořisťování.¹¹⁴

Sexuální násilí mezi partnery by mělo být v globálním kontextu vnímáno jako sociální, politický a zdravotní problém s širokým dopadem.¹¹⁵ Znásilnění v manželství je velmi specifický faktor, protože se nachází na pomezí rozsáhlých společenských a kulturních procesů a intimního života. Projevy sexuálního násilí mezi partnery ve formě znásilnění je v mnoha zemích ještě často ospravedlňovaným a společensky přijatelným jevem. Například podle výzkumu Světové zdravotnické organizace se míra tohoto projevu sexuálního násilí pohybuje okolo 6 %. Rovněž se na mnoha místech ve světě bere manželství a manželský slib jako licence na znásilnění, jde především o místa jako je vesnická oblast Etiopie apod. Organizace spojených národů a Světová banka od roku 2010 uznávají zejména znásilnění mezi manželi jako globální pandemii. V některých kulturách je dokonce manželské znásilnění vnímáno jako překážka bránící ženám dané kultury usilovat o dobré životní podmínky. Například ve Vietnamu některé ženy nevnímají znásilnění mezi manželi jako znásilnění, ale jako jakousi podmínku podřízeného postavení žen v manželství, aby se podmanili mužským přirozeně vysokým sexuálním touhám. Rovněž obdobně to vnímají i ve Guatemale, kde ženy berou toto jednání manžela jako součást utrpení, jež by měly ženy v manželství zažít. Ženy samy sebe často v těchto zemích po zkušenostech se znásilněním mezi manželi považují za bytosti neschopné sami činit rozhodnutí. Naopak v západních kulturách je institut sexuálního násilí mezi partnery, jenž je v právních rádech pevně zakotvený jako právní kategorie rozhodování jednotlivce o své intimitě prostřednictvím institutu souhlasu.¹¹⁶

¹¹⁴ Tamtéž s. 121

¹¹⁵ TORRES, M.G., & YLLÖ, K. (Eds.). (2020). *Sexual Violence in Intimacy: Implications for Research and Policy in Global Health* (1st ed.). Routledge. doi.org/10.4324/9780429322037

¹¹⁶ TORRES M. Gabriela. *Reconciling Cultural Difference in the Study of Marital Rape*. In: YLLÖ, Kersti, ed. a TORRES, M. Gabriela, ed. *Marital rape: consent, marriage, and social change in global context*. Oxford: Oxford University Press, 2016, Interpersonal violence. s. 9-12

3.1 Statistické údaje

Na základě veřejně dostupných statistik ČSÚ je zcela evidentní, že znásilnění páchané na mužích se objevuje pouze u přibližně deseti procent nahlášených případů znásilnění, zatímco žena je v postavení oběti u přibližně devadesáti procent nahlášených případů znásilnění. Tyto údaje odpovídají nejnovějším veřejně dostupným statistikám ČSÚ v této věci, a to z roku 2022. V příložené tabulce není uveden procentní podíl, ale přesná čísla, kdy bylo za rok 2022 nahlášeno celkem 874 znásilnění, z toho 781 případů bylo páchaných na ženách a 94 případů na mužích.¹¹⁷

Naneštěstí nejsou tyto údaje nijak ojedinělé a rovněž se nejedná o žádný exces, protože zveřejněné statistické údaje z předchozích let se pohybují na velmi obdobných procentuálních hodnotách. Například v roce 2019 bylo zjištěno 694 obětí trestného činu znásilnění, z toho 634 oběťmi byly ženy a 60 oběťmi byli muži, což se shoduje s rokem 2022 – devadesát procent žen a deset procent mužů byli oběťmi nahlášených trestných činů znásilnění. Rovněž je častějším faktorem, že pachatelem trestného činu znásilnění bude muž.¹¹⁸

V době psaní této práce byl zveřejněn výzkum obecně prospěšné společnosti proFem, jenž byl realizován ve spolupráci s agenturou MindBridge Consulting a.s. a jenž se zaměřuje na sexualizované násilí, především na jeho výskyt a jeho dopady. Na základě tohoto výzkumu tak se mohou zabývat reálnými statistickými údaji. Reprezentativní vzorek byl složen z 5.042 respondentek. Z tohoto výzkumu plyne, že 58 % respondentek se v průběhu života setkala se sexuální násilím, z toho pouhých 8 % respondentek neznalo pachatele. Celých 51 % z 633 respondentek, jež označili sexuální násilí za nejhorší prožité a znaly pachatele, byly oběťmi sexuálního násilí páchaného manželem či

¹¹⁷ ČSÚ. Soudnictví, kriminalita. In: Zaostřeno na ženy a muže 2023 [online]. [cit 24. 2. 2024]. Dostupné zde: www.czso.cz/documents/10180/190557314 a www.czso.cz/csu/czso/6-soudnictvi-kriminalita-h2vp9t0lx5

¹¹⁷ viz tabulka č. 1

¹¹⁸ ČSÚ. Soudnictví, kriminalita. In: Zaostřeno na ženy a muže 2020 [online]. [cit 24. 2. 2024]. Dostupné zde: www.czso.cz/documents/10180/151439704 a zde: www.czso.cz/csu/czso/6-soudnictvi-kriminalita-9h830zl5ye

¹¹⁸ viz graf č. 1 a č. 2

partnerem.¹¹⁹ Ženy označivší sexuální násilí za nejhorší prožité bez ohledu zda znali pachatele, jej poté řešily následovně: 51 % z nich tuto situaci neřešila nijak, 30 % respondentek se svěřila svým blízkým a pouhých 6 % žen toto jednání nahlásilo Policii ČR.¹²⁰

Pokud vezmeme na vědomí obě výše zmíněné statistiky, tak z počtu 5.042 respondentek výzkumu bylo na základě mého vlastního výpočtu učiněno přibližně 302 trestních oznámení Policii ČR, což odpovídá více než třetině počtu nahlášených znásilnění uváděných ČSÚ pro rok 2022, neboli 781 nahlášených případů znásilnění, jejichž předmětem útoku byly ženy. Za předpokladu, že dalších dvě třetiny z nahlášených případů budou v obdobné procentní korelaci jako ona jedna třetina, lze odvodit, že 51 % z nahlášených případů bylo právě ono znásilnění, jehož pachatelem byl partner či manžel oběti, což by následně odpovídalo počtu přibližně 400 nahlášených případů.

Rovněž je důležité mít na vědomí, že trestný čin znásilnění podle § 185 trestního zákoníku a trestný čin sexuální nátlak podle § 186 trestního zákoníku patří mezi trestné činy ve smyslu § 163 trestního řádu, u nichž lze zahájit a pokračovat v trestním stíhání pouze se souhlasem poškozeného, a to v případě pokud poškozená osoba je k pachateli ve vztahu manžela, partnera, druha či osobou, která má právo odepřít výpověď ve smyslu ustanovení § 100 odst. 2 trestního řádu.¹²¹ Daný fakt se může také promítnout do výše zmíněných statistik, protože poškozené osoby nedají souhlas k trestnímu stíhání či vezmou svůj souhlas zpět, z různých okolností.

3.2 Projevy sexuálního násilí mezi partnery

Ve společnosti převládá stereotyp opravdového znásilnění, jenž vyobrazuje znásilnění jako intenzivní, více či méně brutální útok, který má za následek tělesná zranění oběti a v jehož důsledku je v možnostech neznámého

¹¹⁹ MICHALKOVÁ, Eva. Výzkum: Sexualizované násilí – výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči [online]. Praha: proFem., o.p.s., 2024, [cit. 24. 2. 2024]. Dostupné z: www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/sexualizovane-nasili a www.profem.cz/shared/clanky

¹¹⁹ viz graf č. 3 a č. 4

¹²⁰ Tamtéž jako 119

¹²⁰ viz graf č. 5

¹²¹ § 163 odst. 1. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

pachatele se sexuálně zmocnit oběti.¹²² Lze předpokládat, že danou stereotypní představu skutečného znásilnění, je možné vyvrátit již na základě výše zmíněných statistických údajů. Dokonce dle výše zmíněného výzkumu proFem více než 90 % respondentek znalo pachatele. Tento stereotyp opravdového znásilnění, z tohoto důvodu pokrývá pouhých 8 % respondentek. Pro pochopení různých projevů sexuálního násilí je potřeba si uvědomit, že se ho dopouští pachatel, jenž je oběti známý, a rovněž pachatel a oběť, ve většině případů i dle výše zmíněných statistik, se jedná o vztah muže jakožto pachatele a ženy jakožto oběti, mezi sebou mají nějaký vztah. Sexuální násilí mezi partnery se projevuje různými formami, které pak lze dělit do několika kategorií. Patří sem vztahové znásilnění bez předcházející intimity, znásilnění nastávající po schůzce, popřípadě po rande, znásilnění expartnerem a sexuální násilí v manželském vztahu.¹²³

U první kategorie už z její názvu – sexuální násilí mezi partnery bez předchozí intimity – lze říci, že předcházející vztah pachatele a oběti nebyl založen na intimitě, dokonce je do značné míry spíše formálním vztahem. Může se tak proto jednat o sousedské vztahy, pracovní vztahy či dokonce vztah klientky a poskytovatele služeb. Tento druh sexuálního násilí může nastat tehdy, když pachatel a oběť jsou sami, anebo když pachatel vytvoří nebo naplánuje situaci, aby se dostal s obětí do osamělého prostředí. Rovněž sexuální útok pachatele často přichází neočekávaně, což způsobí, že je oběť zaskočena a nemá čas na aktivní obranu, ale přesto projevuje svůj nesouhlas, buď neverbální komunikací, různou gestikulací, nebo bezprostředně slovy.¹²⁴

Znásilnění nastávající po schůzce, či následně po rande je v odborné literatuře označováno jako *date rape*, což je dle mého přesnější termín, než přeložený český ekvivalent, protože v sobě zahrnuje mnohem větší expresi, která je s daným jevem spojena. Příslušný pojem v sobě zahrnuje násilný sex bez souhlasu v rámci vnikajících intimních vztahů, například během první schůzky či rande, anebo v již existujících a trvajících vztazích. V této souvislosti může být doprovodnou skutečností také konzumace alkoholu u oběti či opilost

¹²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2020. ISBN 978-80-7380-806-8. s. 231-242

¹²³ Tamtéž

¹²⁴ Tamtéž

obou osob. Dříve se vedly debaty o tom, zda oběť, jež se nadměrnou konzumací alkoholu uvedla v takový stav, že není schopna vyjádřit svůj nesouhlas či odpor k pohlavnímu styku, je obětí. Padl také argument, zda by ženy měly kontrolovat svůj stav po konzumaci alkoholu, a pokud tomu tak není a na další den zjistí, že měly s konkrétním mužem pohlavní styk, není na místě uvažovat o sexuálním násilí, ale spíše se jednoduše jednalo o nepovedené rande.¹²⁵ Naštěstí doba těchto argumentů je již pryč a výše popsané jednání odpovídá již dříve popsanému pojmu zneužití stavu bezbrannosti, a to jak u skutkové podstaty trestného činu znásilnění, tak u skutkové podstaty trestného činu sexuální nátlak. V dnešní době se naopak má za to, že osoba omámená alkoholem se považuje za oběť či osobu poškozenou, pokud k došlo k takovému jednání, jenž by naplnilo znaky sexuálního násilí. Nadále však zůstala velmi smutná negativní nálada ve společnosti, která znevýhodňuje oběť, jež byla ve stavu bezbrannosti právě z důvodu omámení alkoholem, a přičítají oběti vinu za znásilnění tím, že říkají: „může si za to sama“, čímž podporují mechanismus sebeobviňování, který je v tomto případě i bez toho velmi vysoký.¹²⁶ Rovněž z toho lze vyvodit, že tento proces stigmatizace obětí, může mít za následek velmi nízké procento nahlašování sexuálního násilí policii České republiky.

Sexuální násilí, jež nastává mezi expartnery, se také označuje jako separační násilí a jedná se o souběžný jev nesouhlasného ukončení partnerského vztahu či manželství nebo rozpadu intimního partnerského svazku. Rovněž se může jednat o jednorázové a nečekané násilí, k němuž oběť nebyla nijakým chováním pachatele předem upozorněna. Tato kategorie sexuálního násilí mezi partnery často vykazuje rovněž znaky nebezpečného pronásledování i po ukončení vztahu a nese s sebou také riziko brutálních forem znásilnění, při nichž může dojít i k poškození zdraví obětí. Sexuální násilí expartnerem, či v tomto případě přesněji znásilnění expartnerem, bývá zapojováno do různých nátlakových a vynucovacích činností, které expartner provádí současně s oním pronásledováním. Pachatel chová k oběti smíšené či ambivalentní pocity, jež zahrnují jak lásku, tak nenávisť a sebelítost společně s touhou po pomstě. Pachatel se rovněž domnívá, že si oběť jeho jednání chování zaslouží, protože

¹²⁵ Tamtéž

¹²⁶ Tamtéž

právě ona zavinila ukončení jejich vztahu, a z toho důvodu může i za problémy pachatele. Je těžké předvídat takové porozchodové chování pachatele, obzvláště tehdy, kdy se za trvání vztahu nevykazovaly žádné známky chování naznačující toto jednání. Z tohoto důvodu je lepší být po rozvodu opatrnější a neprojevat známky naivity při přání obětí v dobrý rozchod. Po platně vyjádřeném zájmu jednostranně ukončit vztah je bezpečnější se od sebe skutečně separovat a ukončit vzájemný kontakt. Pokud by k ukončení vzájemného kontaktu nedošlo, mohly by další schůzky potencionální oběti s expartnerem, jenž se cítí být ublížený, vyvolat a prohlubovat pocit zoufalosti a ztráty, což by mohlo vést k překvapivému jednání pachatele ve formě sexuálního násilí.¹²⁷

Sexuální násilí v manželství je, jak bylo zmíněno výše, poměrně novým, a dříve neexistujícím institutem. V zahraniční literatuře bývá označováno jako marital rape a jednoduše definováno jako násilný, nedobrovolný pohlavní styk mezi manželi zahrnujících vaginální, orální či anální.¹²⁸ Ačkoliv se o sexuálním násilí v manželství nemluví, nejedná se o ojedinělou situaci, naopak je relativně častým jevem. Projev znásilnění v manželství ukazuje na nějaký stávající konflikt v partnerství, rovněž se projevuje v rámci fyzické či psychické formy domácího násilí. Ačkoliv se může zdát, že znásilnění známým člověkem po sobě nezanechává tak rozsáhlé následky, a to jak fyzické, tak i psychické, jak praví odborná literatura, opak je pravdou: „*Když znásilňuje cizí muž, nezná mě a já neznám jeho. Nedělá to mně jako konkrétní osobě. Když ovšem znásilňuje manžel, je to velmi osobní. Myslíte si, vždyť mě zná. Zná moje pocity, a přesto to dělá. Je to něco jako zneužívání vaší osobní intimity. [...]* Když Vás přepadne cizí muž, můžete si říct, že jste byli v nesprávnou dobu na nesprávném místě. Ale tady jste doma a se svým manželem. A nečekáte to. [...]“¹²⁹ Z této citované části je možné vyvodit, jak rozsáhlý psychický zásah je znásilnění manželem oproti znásilnění cizí osobou, dokonce to vede k oslabení či ke ztrátě psychické pohody oběti. Sexuální násilí v rámci manželských či partnerských vztahů je typické pro své

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ M. GABRIELA. *Reconciling Cultural Difference in the Study of Marital Rape*. In: YLLÖ, Kersti, ed. a TORRES, M. Gabriela, ed. *Marital rape: consent, marriage, and social change in global context*. Oxford: Oxford University Press, 2016, Interpersonal violence. ISBN 978-0-19-023836-0. s. 22

¹²⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2020. ISBN 978-80-7380-806-8. s. 231-242

výrazné spojené se sekundární viktimizací oběti, což vede k tomu, že vina za spáchaný trestný čin je zčásti dávaná právě oběti. Pokud oběť i po sexuálním násilí přetrvává v manželském či partnerském vztahu s pachatelem, je zde riziko opakování sexuálního násilí i do budoucna. Ve srovnání s oběťmi, jež zažili buď „pouhé“ znásilnění neznámou osobou, nebo domácí násilí neobsahující sexuální násilí jsou oběti, jež si prožili domácí násilí, a to společné fyzické násilí se sexuálním násilím, vystaveny vyššímu riziku opakované viktimizace a vzniku závažných posttraumatických následků. V rámci sexuálního násilí mezi manželi existuje také forma obsesivního znásilňování v partnerském vztahu, která je ojedinělejší a rovněž typickou pro případy, kdy pachatel násilím nutí oběť k provádění neobvyklých sexuálních praktik a bizarních sexuálních rituálů, které oběti nejsou příjemné a nesouhlasí s jejich prováděním.¹³⁰

Oběti sexuálního násilí v různých výše zmíněných formách jsou nuceny čelit negativním reakcím svého okolí, což na ně působí jako tlak, který vychází ze široce rozšířených stereotypů a mýtu a může ovlivnit nejen oběť, ale i její okolí. Výsledkem daného tlaku může být zvýšená míra sebeobviňování u oběti. Zjištění, že pachatelem může být i blízká osoba v podobě manžela, partnera, souseda, či nadřízeného, může pro oběť znamenat ztrátu důvěry ve svět a lidi kolem ní, což může nadále vést k tomu, že oběť mlčí o svém negativním zážitku, neoznamuje jej policii, protože je zde vysoká míra sebeobviňování, tím oddaluje i včasnou pomoc, a to jak už z pohledu nějakého fyzického poranění, tak i psychickou pomoc. Dynamika, typ a povaha předchozích vztahů zásadním způsobem ovlivňuje chování obětí při sexuálního násilí.¹³¹

3.3 Sexuální násilí páchané na mužích

Ačkoliv dle výše zmíněných statistik jsou muži spíše pachateli sexuálního násilí než oběťmi, i přesto je ve společnosti přibližně 10 % mužů, již jsou oběťmi sexuálního násilí, proto je zde namísto rozebrat i tento projev sexuálního násilí v partnerství.¹³²

¹³⁰ Tamtéž

¹³¹ Tamtéž

¹³² ČSÚ. Soudnictví, kriminalita. In: Zaostřeno na ženy a muže 2020 [online]. [cit 24. 2. 2024]. Dostupné zde: www.czso.cz/documents/10180/151439704 a zde: www.czso.cz/csu/czso/6-soudnictvi-kriminalita-9h830zl5ye

Muži jsou častěji znásilňováni jinými muži než ženami. Pachatelé v tomto případě mohou být buď muži s homosexuální orientací, nebo muži s nějakou psychickou odchylkou sexuálního charakteru. Pachatelkami sexuálního násilí na mužích mohou být i ženy a rovněž to může být součástí domácího násilí. Sexuální násilí páchané na mužích ženami bývá často společností vnímáno za nemožné a nepředstavitelné, protože vyplývá ze stereotypní představy, že erekce pohlavního orgánu muže je spojená se sexuální touhou muže, a z tohoto důvodu se nemůže jednat o znásilnění, protože muž sám měl sexuální touhu. Nicméně tento stereotyp je jen následkem nevzdělanosti společnosti v této oblasti a neznalost, že u muže může nastat erekce, a i ejakulace i v průběhu násilného činu, a to dokonce i bez sexuální touhy tohoto muže. To nemá vliv na to, zda je muž impotentní nebo ne, protože impotence spíše bývá spojená s nízkým sebevědomím než s obavami o sexuální výkonnosti. V průběhu jednání pachatelky může strach plynoucí z možného zranění či smrti potlačit nízké sebevědomí vztahující se ke své sexuální výkonnosti a erekci tak již nic nebrání. Dokonce strach, panika, vztek, a i bolest mohou tělo zmást a mohou vyvolat vzrušivé reakce.¹³³

Naneštěstí stejně jako u sexuálního násilí páchaného na ženách, je velmi nízká míra edukace společnosti sexuálního násilí, u něhož jsou oběťmi muži, a většina mužů nemá povědomí o výše uvedené skutečnosti, což může vést k nesprávnému závěru, že se necítí se být v pomyslné hranici normálnosti, protože během znásilnění měli erekci. Daná zkušenost a tento názor mohou vést k budoucí impotenci mužů. Muži mají také obavy svěřit se někomu ohledně prožitého sexuálního násilí, a to právě z důvodu sekundární viktimizace.¹³⁴

Z výše uvedeného vyplývá, že muži mohou být také oběťmi sexuálního násilí v rámci partnerských či manželských vztahu. Jak česká judikatura, tak světová judikatura v tomto oboru prakticky neexistuje. Domácí násilí v České

¹³² viz graf č. 1 a graf č. 2

¹³³ BENEDICT, Helen. *To není vaše vina!: rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich přátele a rodiny: jak se vyrovnat se sexuálním napadením*. Překlad Miloslav Korbelík. Vyd. 1. [Praha]: One Woman Press, 2003. ISBN 80-86356-17-5. s. 235-257

¹³⁴ Tamtéž

republiky zažilo až 38 % mužů. Součástí domácího násilí může být rovněž i sexuální násilí, jehož obětí je muž.¹³⁵

3.4 Sexuální násilí v rámci stejnopohlavních partnerství

Sexuální násilí je závažný problém, který postihuje lidi bez ohledu na jejich sexuální orientaci, proto se také týká i stejnopohlavních párů. Debata o sexuálním násilí v rámci stejnopohlavních párů je větší tabu než debata o sexuálním násilí na mužích a rovněž je v této oblasti provedeno velmi malým množstvím výzkumů. Přičemž existující výzkumy praví, že 43,8 % lesbických žen a dokonce 61,1 % bisexuálních žen byly někdy znásilněny svým partnerem.¹³⁶

Osoby v homosexuálních párech jsou náchylnější k sexuálnímu násilí než páry v heterosexuálních párech. Podle výzkumu National Intimate Partner and Sexual Violence Survey je 2,6x větší pravděpodobnost výskytu sexuálního násilí páchaného na bisexuálních ženách než na heterosexuálních ženách.¹³⁷ I přes stereotypní představu muže násilníka a ženy oběti, může násilí postihnout kohokoli bez ohledu na pohlaví. Z důvodu nedostačujících výzkumů máme zkreslenou představu o rozsahu a povaze sexuálního násilí v homosexuálních vztazích. Sexuální násilí se v tomto projevuje v různých formách, a to prostřednictvím násilí založeném na genderové identitě, násilí spojené s coming outem a násilí v rámci LGBT+ komunity. Poslední forma násilí se přitom projevuje především prostřednictvím sexuálního obtěžování, a to i na veřejných místech nebo na akcích. Rovněž velký nedostatek lze spatřovat v omezených možnostech LGBT+ osob po sexuálnímu násilí, jehož se stali oběťmi, vyhledat pomoc, protože se setkávají i s překážkami tykajícími se jejich sexuální orientace nebo genderové identity a také se sekundární viktimizací.¹³⁸ Například se mohou setkat s nepochopením při nahlašování tohoto činu. Sexuální násilí

¹³⁵ VANÍČKOVÁ, Kateřina. *Každý třetí muž v Česku čelil týraní. Nový zákon by jim mohl vytvořit azyl*. In: Idnes [online]. 22. 2. 2020 [cit. 3. 3. 2020]. Dostupné z: www.idnes.cz/zpravy/domaci

¹³⁶ RESNICK, C. Ariane. *Domestic violence in the LGBTQ+ community*. Verywell Mind. [online] 29. 6. 2021 [cit. 4. 3. 2023]. Dostupné z: www.verywellmind.com/domestic-violence-and-the-lgbtq

¹³⁷ BROWN, Taylor NT. HERMAN, Jodie. *Intimate partner violence and sexual abuse among LGBT people*. eScholarship, University of California, [online] 2015 [cit. 4. 3. 2024]. Dostupné z: williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/IPV-Sexual-Abuse-Among-LGBT

¹³⁸ Tamtéž

v rámci stejnopohlavních párů se v ostatním projevuje identicky jako sexuální násilí u jiných párů či partnerských vztahů popsaných výše.

3.5 Judikatura ve vztahu k sexuálnímu násilí mezi partnery

Kapitola zabývající se rozborem judikatury předkládá důkladnou analýzu vybraných rozhodnutí soudů v oblasti sexuálního násilí mezi partnery. Tato problematika je velmi složitá a citlivá. Judikatura je v této oblasti velmi rozsáhlá, aby bylo možné na základě výše uvedeného komplexně porozumět právním aspektům a postoji k tomuto tématu, rozhodla jsem se vybrat konkrétní ukázky rozhodnutí a příslušnou kapitolu rozdělit na soudní praxi nižších soudů a na dovolací praxi Nejvyššího soudu.

3.5.1 Judikatura nižších soudů

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 23. 4. 2019, anonymizovaným a zveřejněným iniciativou Bez trestu, byl obviněný uznán vinen zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí a zvláště závažného zločinu znásilnění, za což byl odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání třiceti měsíců. Jeho trest byl však podmíněně odložen na zkušební dobu šedesát měsíců, společně s dohledem nad obžalovaným a ochranným léčením ambulantní formou s protitoxikomanickým zaměřením. Rovněž obžalovanému/obviněnému bylo uloženo zaplatit povinně náhradu nemajetkové újmy ve výši 50.000 Kč. Pachatel se sexuálního násilí na své přítelkyni dopustil tím, že projevoval agresivní chování i v sexuální oblasti, vyžadoval po ní pohlavní styk, s čímž pachateli poškozená vyhověla na základě naléhavého jednání a slovního donucení pachatele, protože věděla, že již nemá jiné možnosti než se pachateli podmanit. Dále se pachatel dopustil sexuálního násilí tím, že i přes odmítnutí poškozené mít s obviněným pohlavní styk, vyvíjel nátlak a odmítal opustit místnost, kterou obývala poškozená, a dokonce jí nabízel částku ve výši 4.000 Kč. Když se ani po tomto poškozená pachateli nepodmanila, tak ji pachatel fyzicky napadl, svlékl ji, následně na ní vykonal pohlavní styk, a to i přes brek poškozené. V pokračování v tomto jednání mu nezabránila ani přítomnost jejich dcery v místnosti. Nadto obviněný v jiný den nařídil poškozené, aby se svlekla donaha, což poškozená osoba odmítla udělat a obviněný ji svlékl silou, čemuž se poškozená aktivně

bránila. V průběhu celého aktu obžalovaný neustále přetahoval ruce poškozené a lámáním jejích prstu jí znemožnil se bránit. Pachatel ve svém jednání pokračoval až do okamžiku, než jejích dcery nepřivolaly hlídku policie a ta nevstoupila do místnosti. Pachatel tak byl přistižen při činu Policií ČR. Předmětné rozhodnutí Obvodního soudu neobsahuje odůvodnění ve vztahu k výrokům o vině a trestu a to proto, že se jak obžalovaný, tak i statní zástupce po vyhlášení rozsudku vzdali svého práva na odvolání.¹³⁹ Toto rozhodnutí jsem zvolila především proto, že se jedná dle mého názoru o typický scénář sexuálního násilí vyskytujícího se v partnerských vztazích. Nešťastný je aspekt chybějícího odůvodnění daného rozhodnutí, ale i přes to je to dle mého názoru vhodné rozhodnutí pro nastínění standardní formy trestání u sexuálního násilí páchaného v rámci partnerství, jež nelze změnit řádným opravným prostředkem.

Sexuální násilí páchané na partnerce se nemusí bezpodmínečně odehrávat ve společném obydlí, jak již bylo zmíněno výše, postačuje, aby pachateli byl umožněn přístup do soukromí týrané osoby a došlo k obnovení společného soužití. Shodně tomu bylo i v případě znásilnění přítelem s těžkými následky ve věci rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 9. 15. 2015, sp. zn. 1 T 81/2015. Pachatel byl uznán vinným ve zvlášť závažném zločinu znásilnění a byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 2 roků. Výkon trestu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 let. Rovněž obviněnému byla stanovena povinnost uhradit poškozené náhradu škody ve výši 30.000 Kč. Pachatel se znásilnění dopustil tím, že využil své fyzické síly v momentě, kdy se poškozená nacházela v pokoji sama. Zalehl ji, sundal jí oblečení a i přes odpor a výzvy poškozené, ji obnažil i v horní části těla za účelem osahávání na prsou a líbání. Obviněný nadále ležel na své přítelkyni a jednou rukou jí přidržoval ruce za hlavou, přičemž druhou rukou poškozenou nadále ohmatával. Své jednání pachatel ukončil tak, že poškozené osobě do pochvy strčil prsty a pohyboval s nimi. Následně svého jednání zanechal a k pohlavnímu styku nedošlo. V průběhu trestního řízení byly doloženy i listinné důkazy jako odborné vyjádření z oboru kriminalistiky, odvětví genetiky, znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství a také znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví

¹³⁹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 23. 4. 2019. [online] [cit. 11. 3. 2024]. Dostupný z: www.beztrestu.cz/rozsudky/rozsudek-59

psychiatrie a sexuologie o duševním stavu obžalovaného. Z odborného vyjádření soud dospěl k názoru, že mezi pachatelem a poškozenou došlo k jednání popisovaným poškozenou, z čehož vyplynula i vina obžalovaného. Rovněž na základě znaleckého posudku z odvětví soudního lékařství byla potvrzena poranění poškozené osoby, jež znalec hodnotil jako pouhé uškození na těle, což rovněž bylo shodné s výpovědí poškozené. Znalec zkoumající psychický stav obviněného nezjistil u něj žádnou psychickou poruchu ani poruchu sexuální preference. V průběhu dokazování bylo zjištěno, že se obžalovaný choval ke své přítelkyni velmi nevhodně a hrubým způsobem, což mělo za následek nejen viditelná fyzická poranění, ale i psychickou újmu, a to konkrétněji: „*zranění v podobě krevního výronu na pravé polovině krku, krevní výrony na pravé horní polovině hrudníku včetně přilehlé části pravého prsu, krevní výrony na levé polovině hrudníku nad horním kvadrantem levého prsu zevně, krevní výrony na přední a vnitřní ploše pravého stehna ve větším rozsahu, nepravidelné krevní výrony na vnitřní ploše střední třetiny levého stehna a krevní výron nad dolním úhlem pravé lopatky krajiny zad a dále zhmoždění v oblasti vchodu poševního*“.¹⁴⁰ Toto rozhodnutí jsem zvolila především z důvodu, protože se jedná o netypický projev sexuálního násilí, už jen z toho důvodu, že ke spáchání činu nedošlo ve společném obydlí. Ačkoliv pachatel zanechal svého jednání a nedokonal soulož, dle znění zákona vykonal jiný pohlavní styk a jeho poněkud nedokončené jednání velmi zasáhlo poškozenou osobu, u níž byly patrné těžké následky.

3.5.2 Judikatura Nejvyššího soudu

Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, č. j. 8 Tdo 479/2023-673, bylo soudem odmítnuto odvolání obviněného, jímž se obviněný bránil proti usnesení Městského soudu v Praze, ze dne 8. 11. 2022, č. j. 67 To 306/2022-567 o zamítnutí odvolání obviněného proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 vydaného dne 30. 8. 2022, sp. zn. 2 T 2/2022. Obviněný byl uznán vinen zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí, zvláště závažným zločinem znásilnění, přečinem znásilnění ve stádiu pokusu, přečinem nebezpečného vyhrožování a přečinem vydírání, za což byl odsouzen k trestu odnětí svobody na dobu tři let a

¹⁴⁰ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 1 T 81/2015. [online] [cit. 11. 3. 2024]. Dostupný z: www.beztrestu.cz/rozsudky/rozsudek-8

šesti měsíců, jenž měl vykonat ve věznici s ostrahou. V dané věci figurovaly dvě poškozené osoby, a to konkrétně dvě ženy. Považuji za důležité zmínit, že pachatel byl již dříve pro trestný čin odsouzen. Obviněný se snažil odůvodnit svou nevinu několika argumenty. Mimo jiné i tím, že jedna z poškozených byla pod vlivem alkoholu, na jehož základě vykazovala agresivní chování, a rovněž tvrdí, že z důvodu jejího agresivního chování byl nucen bránit se fyzickým útokům ze strany této poškozené. Zároveň obviněný má za to, že pohlavní styk s touto ženou byl dobrovolný. Dále poškozený argumentuje tím, že vztah s danou poškozenou byla spíše „italská domácnost“ než skutečné násilí, a argumenty poškozené o sexuálním násilí spojuje s výpadky paměti poškozené z důvodu požití alkoholu. Celkově lze odvodit/vyvodit, že obviněný se svou domnělou nevinu snaží odůvodnit tím, že popírá události popsané v obžalobě a výpovědích poškozených, a které byly potvrzené i znaleckými posudky. Rovněž obviněný rozporuje svědecké výpovědi poškozených a tvrdí, že jsou nevěrohodné, protože zmíněného jednání nebyl nikdo jiný svědkem. Nejvyšší soud na to reaguje tak, že není možné potvrdit, aby během obviněného jednání vůči poškozeným byl přítomen někdo konkrétní a nelze tak ignorovat svědectví lidí, kteří popsali skutečnosti, jež jim poškozené ženy sdělily po jednání pachatele. Rovněž jsou předmětná svědectví v souladu s odborným posudkem týkajícím se osobnosti obviněného. Posudek je součástí trestného spisu. Obviněný ve svém dovolání poukazuje také na genderové složení senátu skládajícího se vždy ze dvou žen. V tomto Nejvyšší soud nepovažoval za potřebné se k tomu vyjadřovat, protože tato námitka nemůže naplnit žádný z dovolovacích důvodů. Jelikož obviněný v rámci dovolacího řízení uplatňoval shodné námitky jako před soudem prvního stupně a odvolacím soudem, a s nimiž se tyto soudy řádně a správně vypořádaly, pak Nejvyšší soud shledal předmětné dovolání obviněného za neopodstatněné.¹⁴¹ Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu je dle mého názoru zajímavé právě proto, že zde figurují výpovědi svědků, jimž se poškozené ženy svěřily bezprostředně po jednání obviněného a také na základě výše zmíněných argumentů obviněného lze odvodit o jakou osobnost se jedná.

¹⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, č. j. 8 Tdo 479/2023-673

Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, č. j. 7 Tdo 1436/2017-24 bylo Nejvyšším soudem odmítnuto dovolání obviněného, jímž se obviněný bránil proti rozsudku odvolacího soudu Krajského soudu v Praze ze dne 19. 7. 2017, č. j. 12 To 246/2017-301, jímž byl změněn rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 28. 4. 2017, č.j. 14 T 25/2017-283, a to tak že obviněný byl uznán vinným zločinem znásilnění podle ustanovení § 185 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákoníku ve stádiu pokusu, za což mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání 2 let s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu v trvání 3 let. Pachatel spáchal trestný čin znásilnění tím, že se pokusil proti vůli své manželky provést s ní soulož. Provedl to tak, že ke své manželce přistoupil, obklopil jí kolem ramen a prohlásil vulgární hlášku. Následně ji s erekci převrhl na zem s úmyslem provést soulož, přičemž se jí snažil roztáhnout nohy a roztrhat oblečení, a to i přesto že se mu manželka jak fyzicky, tak i verbálně bránila a rovněž ho opakovaně žádala, aby své chování zastavil. V průběhu procesu a rozepří pachatel neboli obviněný, vytrhl poškozené chomáč vlasů. I přes velikou snahu obviněného nedošlo k dokonání pohlavního styku, a to proto, že se poškozené povedlo přesvědčit manžela, že potřebuje na toaletu a při tom se jí povedlo uniknout z domu a vyhledat pomoc. V následku jednání obviněného poškozená utrpěla povrchové oděrky po celém těle, zlomila si nehet a prožila psychický otřes a v reakci na to vyhledala lékařskou pomoc. Obviněný své dovolání argumentoval tím, že neměl v úmyslu dokonat pohlavní styk, ale chtěl praktikovat terapii pevného objetí, a proto dle jeho názoru nebyla naplněna objektivní a subjektivní stránka trestného činu znásilnění, a také tím, že předložené nepřímé důkazy netvoří uzavřený řetězec, na jehož základě by byla prokázána vina obviněného. Rovněž navrhoval vypracování revizního posudku. Nejvyšší soud v dané věci neshledal žádnou z vad důkazního řízení a rovněž dospěl k názoru, že ve věci mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy není žádný, natož extrémní rozpor. Nejvyšší soud v předmětné věci dovedl právní větu ve znění: *„Skutečnost, že pachatel povalil poškozenou na zem, roztrhl jí kalhoty, včetně spodního prádla, svědčí o sexuálně motivovaném útoku, který směřoval k dosažení pohlavního styku. Takové jednání naplňuje za splnění i ostatních zákonných podmínek zákonné znaky*

pokusy přečinu znásilnění podle § 21 odst. 1 a § 185 odst. 1 tr. zákoníku.“¹⁴² Dle mého subjektivního názoru je dané rozhodnutí Nejvyššího soudu relativně přelomové, protože jasně nastiňuje znaky pokusu trestného činu znásilnění spáchaného mezi manžely, a to i v případě, pokud se jedná o ojedinělé jednání ze strany pachatele směrem k oběti, protože jak již plyne ze soudní praxe, častěji se u trestního soudu objeví brutální znásilnění v rámci partnerských vztahů a už vůbec ne ojedinělé případy sexuálního násilí, jež ani nebylo dokončeno.

¹⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 7 Tdo 1436/2017

4 POROVNÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY UKRAJINSKÉHO TRESTNÍHO PRÁVA SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ S ČESKOU PRÁVNÍ ÚPRAVOU

V této kapitole se zaměřím, jak je již z její názvu zřejmé, na porovnání právní úpravy týkající se sexuálního násilí v rámci ukrajinské právní úpravy trestního práva s českou právní úpravou v této oblasti. Provést toto porovnání s ukrajinskou právní úpravou jsem se rozhodla především z důvodu mé osobní příslušnosti k ukrajinskému etniku. Cílem tohoto rozboru je poskytnout komplexní pohled na legislativní přístup Ukrajiny a nastínit odlišnosti.

Ukrajinské trestní právo má výslovně upraveno trestný čin domácího násilí, jenž se nachází ve zvláštní části v druhé hlavě mezi trestnými činy proti životu a zdraví osoby ve článku 126¹ ukrajinského trestního zákoníku a jímž byl ukrajinský trestný zákoník doplněn v roce 2017. Domácí násilí ve smyslu ukrajinského trestního zákoníku je vnímáno jako systematické páčání fyzického, psychologického či ekonomického násilí vůči manželovi či manželce, bývalému manželovi či manželce anebo jiné osobě, s níž pachatel je či byl ve vztahu rodinném, nebo blízké osobě, což vede k fyzickému nebo psychologickému utrpení, narušení zdraví, ztrátě pracovní schopnosti, emoční závislosti, nebo zhoršení kvality života obětí. Spáchání tohoto trestného činu v ukrajinském právním řádu může být potrestáno veřejnými pracemi v rozsahu od 150 do 240 hodin, nebo trestem omezení svobody až na pět let, anebo trestem odnětí svobody až na dva roky.¹⁴³ Již na základě tohoto vymezení je zřejmé, že v ukrajinském právním řádu je domácí násilí začleněno do jiné hlavy vedle trestných činů jako je vražda a ublížení na zdraví. Zajímavostí je trest omezení svobody. Jde o trest, který neexistuje v českém právním řádu. Příslušný institut je uveden v článku 61 ukrajinského trestního zákoníku a je jím míněno držení osoby v trestně vykonávacích zařízeních otevřeného typu, ale bez izolace od společnosti za splnění podmínky dozoru s povinným zapojením odsouzeného do práce. Takto se může omezit svoboda až na dobu pěti let.¹⁴⁴ hodně jako je tomu u české právní

¹⁴³ Článek 126¹. Criminal code of Ukraine (The Official Bulletin of the Verkhovna Rada (BVR), 2001, No. 25–26) - Trestní zákoník Ukrajiny (Úřední věstník Nejvyšší rady (BVR), 2001, č. 25-26). [online] [cit. 15. 3. 2024]. Dostupný z: zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14-Text

¹⁴⁴ Tamtéž článek 61.

úpravy, tak i v rámci ukrajinské právní úpravy je sexuální násilí jednou z forem domácího násilí, jenž je v rámci ukrajinského právního řádu vnímáno jako jakékoliv činy sexuální povahy spáchané na dospělé osobě bez jejího souhlasu, nebo na dítěti bez ohledu na jeho souhlas, nebo v přítomnosti dítěte, donucování k pohlavnímu styku s třetí osobou, jakož i jiné trestné činy proti sexuální svobodě, nebo sexuální nedotknutelnosti osoby.¹⁴⁵

Tato definice téměř odpovídá českému pojetí sexuálního násilí, odlišuje se „pouhou“ podmínkou souhlasu, která je reflektována i ve vymezení trestných činů znásilnění, sexuálního násilí a nucení k pohlavnímu styku. Jedná se o trestné činy uvedené ve čtvrté hlavě ukrajinského trestního zákoníku, v níž se nachází trestné činy proti sexuální svobodě osoby, a jsou vymezené v člancích 152, 153 a 154.

Trestný čin znásilnění je vymezen v článku 152 ukrajinského trestního zákoníku. Skutková podstata tohoto trestného činu je vymezena jako vykonání činů, jenž mají sexuální povahu a jsou spojena s vaginálním, análním, nebo orálním proniknutím do těla jiné osoby s využitím genitálií, nebo jakéhokoli jiného předmětu bez dobrovolného souhlasu oběti. Trestní sankcí za spáchání tohoto trestného činu je poté odnětí svobody na dobu od tří do pěti let.¹⁴⁶ Shodně jako je tomu u české právní úpravy objektem tohoto trestného činu dle je ukrajinského trestního zákoníku právo osoby se svobodně rozhodnout o svém sexuálním životě. Dalším objektem může být také stav bezbrannosti. Objektivní stránka pak spočívá v jednání pachatele, jenž je spojeno s vaginálním, análním, nebo orálním proniknutím do těla oběti, a to jak za využití svých pohlavních orgánů, tak i za pomoci jiných objektů a pokud toto jednání pachatel koná bez dobrovolného souhlasu oběti.¹⁴⁷ Přičemž souhlas se považuje za dobrovolný, pokud je následkem projevu svobodné vůle osoby, a to s přihlédnutím

¹⁴⁵ LITVINOV, O. M. *Trestní právo Ukrajiny. Obecná část*. Vyd. 1. Charkovská národní univerzita vnitřních záležitostí. [Charkov], 2020. s. 52

¹⁴⁶ Článek 152. Criminal code of Ukraine (The Official Bulletin of the Verkhovna Rada (BVR), 2001, No. 25–26) - Trestní zákoník Ukrajiny (Úřední věstník Nejvyšší rady (BVR), 2001, č. 25–26). [online] [cit. 15. 3. 2024]. Dostupný z: zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14-Text

¹⁴⁷ SUCHONOS, V. V., BILOKIN, R. M. *Trestní právo Ukrajiny. Zvláštní část: učebnice*. Sumy: Vydavatelství Univerzitní kniha, 2020. ISBN 978-966-680-930-1. s. 99-107

k okolnostem.¹⁴⁸ Na rozdíl od české právní úpravy je pro dokonání tohoto trestného činu ukrajinským právním řádem vyžadováno přímého úmyslu. Naopak shodné v obou právních úpravách je, že pachatelem může být jak osoba ženského pohlaví, tak mužského, liší se však to, že ukrajinská právní úprava nezná spáchání tohoto trestného činu právnickou osobou.¹⁴⁹

Trestný čin sexuální násilí je v ukrajinském právním řádu definován v článku 153 ukrajinského trestního zákoníku a jeho základní skutková podstata je poněkud skromně vymezena v prvním odstavci a za sexuální násilí označuje jakékoli násilné činy sexuální povahy, jež nejsou spojeny s proniknutím do těla jiné osoby a jež jsou vykonány bez dobrovolného souhlasu oběti. Tento trestný čin je ve své základní skutkové podstatě potrestán trestem odnětí svobody na dobu od tří do sedmi let.¹⁵⁰ Jedná se o trestný čin, který pod své vymezení zahrnuje velkou řadu různých jednání. Dle tohoto vymezení jej lze přiblížit k trestnému činu sexuálního nátlaku, jenž zná český právní řád, ale jedná se o čin zcela odlišný, a dokonce se jeho horní hranice trestní sankce pohybuje výš než je tomu u trestného činu znásilnění. Z toho lze odvodit, že se jedná o zločin dle českého vymezení, ačkoliv ukrajinská právní úprava nezná dělení trestných činů na přečiny, zločiny a zvláště závažné zločiny, jak je tomu v české úpravě. Objekt, subjekt a subjektivní stránka daného trestného činu jsou shodné jako u výše popsaného trestného činu znásilnění. Po objektivní stránce je sexuální násilí založeno na jednání sexuálního a pohlavního charakteru, jenž přímo nesouvisí s vaginální, anální a orální penetrací do těla jiné osoby za použití pohlavních orgánů, nebo jiného předmětu bez souhlasu oběti. Může se tak jednat o jakékoli jednání pachatele, jehož cílem je donutit oběť ke sledování pornografického materiálu, nebo jednání, jež přímo nevede k pohlavnímu styku, ale nedojde k němu z důvodu, které pachatel nemůže ovlivnit. Za takové jednání se může

¹⁴⁸ Článek 152. Criminal code of Ukraine (The Official Bulletin of the Verkhovna Rada (BVR), 2001, No. 25–26) - Trestní zákoník Ukrajiny (Úřední věstník Nejvyšší rady (BVR), 2001, č. 25-26). [online] [cit. 15. 3. 2024]. Dostupný z: zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14-Text

¹⁴⁹ SUCHONOS, V. V., BILOKIN, R. M. *Trestní právo Ukrajiny. Zvláštní část: učebnice*. Sumy: Vydavatelství Univerzitní kniha, 2020. ISBN 978-966-680-930-1. s. 99-107

¹⁵⁰ Článek 153. Criminal code of Ukraine (The Official Bulletin of the Verkhovna Rada (BVR), 2001, No. 25–26) - Trestní zákoník Ukrajiny (Úřední věstník Nejvyšší rady (BVR), 2001, č. 25-26). [online] [cit. 15. 3. 2024]. Dostupný z: zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14-Text

považovat roztržení oděvu oběti, či svázání rukou, ale ve výsledku nedojde k pohlavnímu styku z různých okolností.¹⁵¹

Trestný čin nucení k pohlavnímu styku je definován v článku 154 ukrajinského trestného zákoníku. Jedná se o trestný čin, jehož podstata spočívá v donucení osoby bez jejího dobrovolného souhlasu k provádění pohlavního styku s jinou osobou, či s osobou pachatele. Trestní sankce se u daného trestného činu trestá pokutou až do padesáti nezdanitelných minimálních příjmů, nebo trestem omezení svobody až na dobu do 6 měsíců.¹⁵² Objektem nad rámec uvedeného u trestného činu znásilnění může být i zneužití postavení či závislosti obětí k osobě pachatele. Odborná ukrajinská literatura pak předmětnou závislost dělí na závislost ekonomickou a na závislost služební. V prvním případě se jedná o způsob závislosti, kdy je oběť vyživována pachatelem, nebo s ním žije ve společné domácnosti. Jelikož ukrajinský trestní zákoník neupravuje pojem ekonomické závislosti, lze na základě odborné literatury odvodit, že je tento druh závislosti možný pouze ve vztahu k osobám, jež nejsou schopny pracovat z důvodu svého věku, nemoci a pokud potencionální pachatel vydírá potencionální oběti tím, že ji zbaví finančního zdroje, pokud nevstoupí do pohlavního styku s jinou osobou a rovněž potencionální oběť je osoba v pracovním věku, již nebrání nic se žít sama, nejedná se v tomto případě o trestný čin nucení k pohlavnímu styku. Služební závislostí je míněna závislost mezi podřízeným a nadřízeným v rámci pracovních vztahů, nebo vztah nadřazenosti, kdy oběť podléhá kontrole pachatele, například policista či revizor mohou být z tohoto důvodu pachatelem daného trestného činu. Rovněž se o služební závislost může jednat také v případě, kdy jsou zájmy oběti přímo závislé na služebním postavení pachatele. Subjekt a subjektivní stránka daného trestného činu je i v tomto případě identická jako u výše popsaného trestného činu znásilnění. Pro objektivní stránku tohoto trestného činu je příznačné donucení osoby k pohlavnímu styku bez jejího

¹⁵¹ SUCHONOS, V. V., BILOKIN, R. M. *Trestní právo Ukrajiny. Zvláštní část: učebnice*. Sumy: Vydavatelství Univerzity kniha, 2020. ISBN 978-966-680-930-1. s. 99-107

¹⁵² Článek 153. Criminal code of Ukraine (The Official Bulletin of the Verkhovna Rada (BVR), 2001, No. 25–26) - Trestní zákoník Ukrajiny (Úřední věstník Nejvyšší rady (BVR), 2001, č. 25-26). [online] [cit. 15. 3. 2024]. Dostupný z: zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14-Text

souhlasu. Nabádání či donucení je jednání přesvědčující oběť, aby se zapojila do sexuální aktivity s pachatelem či s jinou osobou.¹⁵³

Uvedené trestné činy dle ukrajinského trestního zákoníku, jež jsou projevy sexuálního násilí mezi partnery, ačkoliv jsou mnohem širěji vymezené, reflektují vymezení sexuálního násilí mezi partnery v rámci českého práva, a to z důvodu, že česká právní úprava má sice pouze dva trestné činy týkající se této problematiky, ale jsou vymezené ve 3 základních skutkových podstatách. Odlišnost vymezení dle mého názoru spočívá v požadavku souhlasu, jenž česká právní úprava ve svém vymezení nemá. Z toho lze dovodit, že tato velmi důležitá odlišnost je dle mého názoru zaviněná podepsáním a ratifikací istanbulske úmluvy. Ukrajina je jednou ze států signatářů a 7. listopadu 2011 podepsala Istanbulskou úmluvu. V průběhu několika let ukrajinská vláda a parlament začaly podnikat kroky k ratifikaci této úmluvy, a proto byl v prosinci 2017 roku schválen zákon č. 2229-VIII o prevenci a potírání domácího násilí, čímž byl novelizován ukrajinský trestní zákoník. Na tomto základě byl do vymezených trestných činů uveden požadavek dobrovolného souhlasu oběti s pohlavním stykem. Istanbulska úmluva byla Ukrajinou ratifikována 20. 6. 2022.¹⁵⁴

4.1 Komparativní srovnání právních úprav

Obě země si shodně kladou za cíl potírat sexuální násilí a zajistit spravedlivé stíhání pachatelů daných trestných činů. Rovněž oba právní řády kriminalizují různé formy sexuálního násilí a poskytují ochranu obětem, a to i bez ohledu na vztah mezi oběťmi a pachatelem, přičemž je k tomu v obou právních řádech využíváno velmi podobných institutů. Obě právní úpravy mají shodně za úkol ochránit oběti sexuálního násilí a předcházet mu, a to jak v rámci sexuálního násilí mezi partnery, tak i u případu sexuálního násilí spáchaného neznámou osobou.

Srovnání ukrajinské a české právní úpravy sexuálního násilí odhaluje několik klíčových rozdílů. Zatímco česká právní úprava klade za podmínku

¹⁵³ SUCHONOS, V. V., BILOKIN, R. M. *Trestní právo Ukrajiny. Zvláštní část: učebnice*. Sumy: Vydavatelství Univerzitní kniha, 2020. ISBN 978-966-680-930-1. s. 99-107

¹⁵⁴ HRADYSKA, Y. (2022): Istanbul Convention: The Right to Life without Violence. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, Č. 5, [online] [cit. 15. 3. 2024]. Dostupný z: app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022, s. 54–57

u předmětných trestných činů souvisejících se sexuálním násilím, pohrůzkou násilí, pohrůzkou jiné těžké újmy či zneužití bezbrannosti a stavu závislosti. Ukrajinská právní úprava je ve svých skutkových podstatách u těchto trestných činů poměrně skromná a zaměřuje se na „pouhé“ vykonání či donucení k pohlavnímu styku bez dobrovolného souhlasu oběti. Vzhledem k výše uvedenému lze proto dospět k názoru, že ukrajinská právní úprava je mnohem přísnější a existuje mnohem více jednání přiřaditelných pod dané skutkové vymezení, proto je i vícero stíhatelných jednání a oběti těchto činů jsou tak více chráněna.

Považují za důležité zmínit, že současná česká právní úprava je téměř identická s ukrajinskou právní úpravou před rokem 2017, tudíž před dobou, než byla do ukrajinského trestního zákoníku promítnuty změny vztahující se k přípravě ratifikace Istanbulské úmluvy.

5 VLIV ISTANBULSKÉ ÚMLUVY NA ÚPRAVU SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ MEZI PARTNERY V TRESTNÍM PRÁVU

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí byla podepsána 11. 5. 2011 v Istanbulu, z čehož plyne i její název známý mezi širokou veřejností – Istanbulská úmluva. Z oficiálního názvu úmluvy je patrné, že její ustanovení zavazují smluvní strany k přijetí nezbytných opatření pro lepší prevenci násilí vůči ženám a také prevenci domácího násilí. Istanbulská úmluva není nikterak rozsáhlá a člení se na preambuli a devět kapitol, celkem čítá 88 článků.¹⁵⁵ Istanbulská úmluva je relativně kontroverzní a velice kritizovanou lidskoprávní smlouvou ve společnosti. Mezi odpůrci dané úmluvy jsou však především lidé, jež neznají její obsah a kteří podleli různým dezinformačním a populistickým projevům některých osob. V rámci Evropské unie Česká republika patří mezi několik vybraných zemí, ve kterých nebyla Istanbulská úmluva ratifikována. Dalšími je poté Slovensko, Maďarsko, Bulharsko, Litva a Lotyšsko,¹⁵⁶ přičemž Česká republika byla velmi blízko k ratifikaci Istanbulské úmluvy. V první polovině roku 2023 byla daná úmluva předložena Parlamentu ke schválení. Naneštěstí v lednu 2024 ratifikace Istanbulské úmluvy nebyla schválena senátem, kdy pro přijetí hlasovalo 34 senátorů a pro schválení bylo potřeba 36 hlasů.¹⁵⁷

Jak je již zřejmé z oficiálního názvu Istanbulské úmluvy jedná se o Úmluvu Rady Evropy a Česká republika již ratifikovala 111 Úmluv Rady Evropy, přičemž v případě Istanbulské úmluvy se jedná vícestrannou mezinárodní smlouvu lidskoprávního charakteru, jež podrobněji rozebírá lidská práva uvedená mimo jiné i v Úmluvě o ochraně lidských práv či Listině základních práv Evropské unie. Istanbulská úmluva je jakýmsi excesem mezi mezinárodními smlouvami podepsanými Českou republikou, a to právě z důvodu nadměrné kritiky. Nejčastější výtky, která se v souvislosti s Istanbulskou úmluvou objevuje,

¹⁵⁵ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách. Istanbul. [online]. 11. 5. 2011 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: rm.coe.int/1680462471

¹⁵⁶ Viz obrázek č. 1

¹⁵⁷ ASOCIACE SPOLEČENSKÉ ODPOVĚDNOSTI. Istanbulská úmluva: největší mýty a proč ji Česko ještě neratifikovalo? [online]. 25. 1. 2024 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: www.spolecenskaodpovednost.cz/istanbulska-umluva

se týká toho, že je předmětná úmluva v českém právním řádu nadbytečná, protože česká právní úprava již obsahuje všechna potřebná ustanovení k prevenci násilí,¹⁵⁸ což není úplně pravdivý fakt, protože v české právní úpravě, jak je patrné z předchozí porovnávací kapitoly, jsou zcela jasné nedostatky, jenž česká právní úprava v tomto má.

Istanbulská úmluva se komplexně zabývá problematikou domácího násilí a násilí páchaného na ženách. Rovněž svým obsahem zavazuje smluvní strany ke změně zákonů a postihu pachatelů, a to ve vztahu ke všem formám násilí včetně sexuálního, a klade důraz na prevenci a zvyšování povědomí o různých formách násilí. Cílem Istanbulské úmluvy je snaha řešit danou problematiku a předmětné řešení stojí na třech hlavních pilířích: na prevenci a vzdělávání, ochraně obětí a stíhání násilí. Úmluva klade důraz na zvyšování povědomí o různých projevech násilí a také na proškolení odborníků. Cílem úmluvy a klíčovým aspektem v oblasti prevence a vzdělávání je také začlenit problematiku rovnosti do školních osnov, a to v průběhu všech stupňů vzdělávání. Dalším zásadním cílem úmluvy je odstranění stereotypů ve společnosti, v jejichž důsledku existuje v dnešní době tolerance násilí páchaného na ženách, a to včetně sexuálního násilí a sebeobviňování obětí. Druhým velmi důležitým pilířem je ochrana obětí. Istanbulská úmluva zdůrazňuje dostupnost služeb pro oběti všech forem násilí, a to včetně telefonních linek důvěry, lékařské a právní pomoci, aj. Posledním pilířem úmluvy je stíhání pachatelů, jenž vyžaduje řádné vyšetření a postih všech forem násilí, včetně sexuálního.¹⁵⁹ Istanbulská úmluva ve své preambuli velmi správně poukazuje na zdroj násilí páchaného vůči ženám jako: „*projev historický nerovného poměru síly mezi muži a ženami, jenž vedl k nadřizenosti mužů a diskriminaci žen a bránil ženám v plném rozvoji;*“¹⁶⁰

¹⁵⁸ FELEGI, Zuzana. *Kdo se bojí Istanbulské úmluvy*. In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, ed., HAVELKOVÁ, Barbara, ed. a ŠPONDROVÁ, Pavla, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-761-7. s. 297-330

¹⁵⁹ Tamtéž

¹⁶⁰ Preambule Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách. Istanbul. [online]. 11. 5. 2011 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: rm.coe.int/1680462471

5.1 Rozbor vybraných kritizovaných tezí Istanbulské úmluvy

Jak je popsáno výše, Istanbulská úmluva je velmi kritizovaným dokumentem. Istanbulské úmluvě je v české společnosti zejména vytýkáno: nadbytečnost nové úpravy, okruh chráněných osob, absence možnosti mediace, porušení principu důvěrnosti, nadměrné zásahy do vzdělávání dětí, nepřiměřená pravomoc neziskových organizací a kontrolního orgánu vytvořeného pro tyto účely – GREVIO, nepřiměřená podpora práv LGBT+, nárůst migračního tlaků ze strany pronásledovaných žen, užití pojmu gender, ohrožení tradiční rodiny a zvýšení konfliktu mezi pohlavími z důvodu zamezování rozdílů mezi ženami a muži.¹⁶¹ Pro účely této kvalifikační práce se jeví vhodné rozebrat výtky tykající se nadměrné úpravy již existující trestněprávní úpravy, rozsahu chráněných osob a údajná hrozba vzniků konfliktů mezi ženami a muži.

Jedna z velmi častých výhrad úmluvy spočívá v tvrzení, že ratifikace Istanbulské úmluvy není nezbytná, protože veškerá potřebná ustanovení, jež obsahuje naše legislativa. Z výše uvedeného popisu Istanbulské úmluvy, je patrné, že úmluva je pouze co do třetiny svého obsahu věnována trestněprávní úprav. Ve zbylých dvou oblastech právní úprava České republiky značně zaostává za jinými evropskými státy a to proto, že zde chybí nějaké kroky směřující k prevenci násilí a ochraně obětí. Pro Českou republiku by bylo vhodné ratifikovat úmluvu již z důvodu možné multilaterální spolupráce s jinými státy, jež s sebou nese sdílení osvědčených postupů z různých zemí a rovněž může zajistit, aby řešení různých forem násilí, včetně sexuálního, patřilo mezi priority státu. S tímto souvisí i argument, že Istanbulská úmluva obsahuje nadbytečná ustanovení a zavádí takové trestné činy, jež v naší zemi nejsou běžná, mezi něž patří nucené sňatky, nucená sterilizace a ženská obřízka. Tento argument však postrádá jakýkoli význam, protože i v naší zemi jsou takové trestné činy přítomné, a to především v rámci romské skupiny obyvatelstva, kdy poslední takový případ

¹⁶¹ FELEGI, Zuzana. *Kdo se bojí Istanbulské úmluvy*. In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, ed., HAVELKOVÁ, Barbara, ed. a ŠPONDROVÁ, Pavla, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-761-7. s. 297-330

nahlášený Policii ČR byl v roce 2007.¹⁶² Česká republika byla již za své pomalé a nedostatečné řešení těchto skutků kritizována jak Radou Evropy, tak OSN. Příslušný argument lze vnímat jako absurdní i jako důvod zásady retroaktivity, již je protkáno české trestní právo, a právě z tohoto důvodu by bylo dobré mít danou úpravu, pro případ kdyby se takové trestné činy začaly objevovat do budoucna. Shodně absurdní by bylo, kdyby za užití dané logiky byly z trestního práva vyňaté trestné činy vlastizrady dle § 309 trestního zákoníku či genocidy dle § 400 trestního zákoníku, protože se již dlouhá léta na území České republiky nevyskytují.¹⁶³

Istanbulská úmluva údajně podněcuje k nenávisti mezi ženami a muži. Tento argument je odvozený zejména od ustanovení uvedeného v preambuli o historické diskriminaci žen. Rovněž je v preambuli úmluvy uvedeno, že klíčovým aspektem prevence násilí páchaného na ženách je uplatnění rovnoprávnosti mezi muži a ženami, a to jak *de jure*, tak i *de facto*.¹⁶⁴ Ačkoliv se tato formulace může někomu zdát provokativní, nelze zapřít fakt, že zcela reflektuje historické fakty a důvody vedoucí k trvalé diskriminaci a násilí vůči ženám. Přestože formální rovnost je v řadě Evropských států zárukou, stále existuje mnoho stereotypů a faktických nerovností.¹⁶⁵ V souvislosti s tímto je úmluvě také vytýkán také rozsah chráněných osob a fakt, že chrání pouze ženy, čímž staví muže do pozice agresorů. Z tohoto argumentu je zřejmé, že kritici nemají nastudovanou úmluvu, což potvrzuje i výše zmíněný fakt, že kritizují úmluvu ti lidé, kteří Istanbulskou úmluvu nečetli, protože úmluva ve svém článku 2 odst. 2 jasně definuje, že: „*Strany jsou vybízeny k uplatňování této úmluvy na veškeré oběti domácího*

¹⁶² PETROVÁ, Eva. Čekání romských žen na odškodnění za nucené sterilizace. In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, ed., HAVELKOVÁ, Barbara, ed. a ŠPONDROVÁ, Pavla, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-761-7. s. 719-732

¹⁶³ FELEGI, Zuzana. *Kdo se bojí Istanbulské úmluvy*. In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, ed., HAVELKOVÁ, Barbara, ed. a ŠPONDROVÁ, Pavla, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-761-7. s. 297-330

¹⁶⁴ Preambule Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách. Istanbul. [online]. 11. 5. 2011 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: rm.coe.int/1680462471

¹⁶⁵ FELEGI, Zuzana. *Kdo se bojí Istanbulské úmluvy*. In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, ed., HAVELKOVÁ, Barbara, ed. a ŠPONDROVÁ, Pavla, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-761-7. s. 297-330

násilí...“¹⁶⁶ a dále v článku 4 odst. 1 „*Strany učiní nezbytná legislativní i jiná opatření, díky nimž budou podpořena a ochráněna práva kohokoliv, obzvláště žen, na život prostý násilí jak ve veřejné, tak v soukromé oblasti.*“¹⁶⁷ Důvod, proč Istanbulská úmluva ve většině případů hovoří o násilí páchaném na ženách, spočívá především ve statistických údajích a faktu, že ženy jsou častěji oběťmi různých forem násilí, včetně sexuálního.¹⁶⁸

5.2 Sexuální násilí v Istanbulské úmluvě

Sexuální násilí je v Istanbulské úmluvě vymezeno v článku 36, a to následně: „*1. Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní nebo jiná opatření, která zajistí trestnost následujícího úmyslného jednání: a) dopuštění se vaginálního, análního nebo orálního vniknutí sexuální povahy do těla druhé osoby jakoukoli částí těla nebo předmětem bez jejího souhlasu; b) dopuštění se jiných činů sexuální povahy s osobou bez jejího souhlasu; c) přinucení jiné osoby bez jejího souhlasu k činům sexuální povahy s třetí osobou. 2. K souhlasu musí dojít dobrovolně jako k projevu svobodné vůle, posuzované v kontextu souvisejících okolností. 3. Smluvní strany přijmou legislativní nebo jiná opatření nezbytná k tomu, aby se ustanovení odstavce 1 vztahovala i na činy spáchané vůči bývalým nebo současným manželům nebo partnerům, jak je uznává vnitrostátní právo.*“¹⁶⁹ Istanbulská úmluva tímto vymezením zavazuje smluvní strany k implementování do své trestněprávní úpravy ve vztahu k sexuálnímu násilí jako jednomu ze znaku sexuálního násilí dobrovolný souhlas, což by v případě české právní úpravy znamenalo radikální změnu trestního zákoníku a rozšíření okruhu skutečnosti, jenž by spadal pod skutkové vymezení trestných činů spadajících pod sexuální násilí. Pod současnou českou právní úpravu nelze podřadit pohlavní styk vykonaný v důsledku dlouhodobého přemlouvání a mírnější formy nátlaku ze

¹⁶⁶ Článek 2 odst. 2 Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách. Istanbul. [online]. 11. 5. 2011 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: rm.coe.int/1680462471

¹⁶⁷ FELEGI, Zuzana. *Kdo se bojí Istanbulské úmluvy*. In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, ed., HAVELKOVÁ, Barbara, ed. a ŠPONDROVÁ, Pavla, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-761-7. s. 297-330

¹⁶⁸ Článek 4 odst. 1 Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách. Istanbul. [online]. 11. 5. 2011 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: rm.coe.int/1680462471

¹⁶⁹ Článek 36, Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách. Istanbul. [online]. 11. 5. 2011 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: rm.coe.int/1680462471

strany potencionálního pachatele, kdy potencionální oběť se v konečném důsledku podvolí jeho přemlouvání a dá údajný dobrovolný souhlas, ale takový souhlas není dán jako projev svobodné vůle a nastává nejčastěji v rámci partnerských vztahů a může být ponižující pro osobu oběti, která poskytla údajný dobrovolný souhlas z důvodu, aby měla již klid od osoby pachatele. Dále v době psaní této kvalifikační práce, není pod trestné činy týkajících se sexuálního násilí přiřaditelný skutek, kdy osoba při pohlavním styku ze strachu ztuhne a není schopna nejen vyjádřit ani dobrovolný souhlas, natož odpor či nesouhlas. Touto změnou by však tyto dva vymezené skutky byly přiřaditelné k sexuálnímu násilí a potencionálním obětem by tak byla poskytována větší soudní ochrana.

Jiným zajímavým aspektem obsaženým v Istanbulské úmluvě ve vztahu k sexuálnímu násilí mezi partnery je zavedení přitěžující okolnosti uvedené v článku 46 písm. a) Istanbulské úmluvy, a to konkrétněji: „*Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní nebo jiná opatření, která zajistí, aby následující okolnosti, pokud již samy nejsou prvky zakládajícími trestný čin, byly podle příslušných ustanovení vnitrostátního práva brány v úvahu jako přitěžující okolnosti při určování trestů za trestné činy zavedené podle této úmluvy: a) trestný čin byl spáchán na bývalém nebo současném manželovi nebo partnerovi, jak je uznává vnitrostátní právo, členem rodiny, osobou, která bydlí spolu s obětí, nebo osobou, která zneužila svého postavení;*“¹⁷⁰ Z toho lze dovodit, že Istanbulská úmluva tímto zavádí velkou změnu právě pro sexuální násilí páchané v rámci partnerství, protože zavazuje smluvní státy k přijetí do svých trestněprávních úprav přitěžující okolnosti. Pokud je spáchán trestný čin na partnerovi či partnerce, nebo na manželovi či manželce. Toto by mohlo vést k přísnějšímu postihu pachatele a k větší ochraně těchto obětí, jež pachatel zná narozdíl od oběti nahodilých znásilnění. Toto považuji za velmi dobrý krok, a to především z již výše popsaných důvodů, kdy je pro oběť psychický mnohem větší zásah sexuálního násilí spáchaného známou osobou, od níž to nečeká, a rovněž si myslím, že trestní právo by se mělo více orientovat na duševní rozpoložení oběti a na případné psychické následky po takovém činu.

¹⁷⁰ Článek 46, písm. a) Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách. Istanbul. [online]. 11. 5. 2011 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: rm.coe.int/1680462471

ZÁVĚR

Sexuální násilí je velmi dynamickým fenoménem a lze říci, že čím déle tento fenomén existuje, tím více podob a projevů má.

Primárním cílem diplomové práce, s níž jste se seznámili na předchozích stránkách, bylo poskytnutí uceleného pohledu na problematiku sexuálního násilí mezi partnery a zpracování detailního rozboru právní úpravy této problematiky v českém právním řádu, dále pak srovnat českou trestněprávní úpravu sexuálního násilí s ukrajinskou trestněprávní úpravou sexuálního násilí. Sekundárním cílem dané práce bylo podat ucelený pohled na problematiku sexuálního násilí v rámci stejnopohlavních párů a LGBT+ komunity. Terciálním cílem pak bylo rozšířit podvědomí týkající se meritů mé diplomové práce, a to alespoň v mém sociálním okolí.

Z obsahu uvedeného ve své diplomové práci si dovoluji konstatovat, že se mi téměř podařilo naplnit jak primární cíl, tak i terciální, a to protože jsem problematiku své práce velmi bouřlivě konzultovala a poukazovala na ni u velké části svého okolí. Naneštěstí se mi nepodařilo naplnit sekundární cíl své diplomové práce v takovém rozsahu, jak jsem si jej vizualizovala od samého počátku, a to především z důvodu, že v České republice téměř neexistuje jak judikatura, tak odborná literatura vztahující se k tomuto tématu a rovněž daný nedostatek vnímám jako perspektivu pro další výzkum a možnost k rozšíření dané práce do budoucna.

Ačkoliv je právní úprava sexuálního násilí mezi partnery v českém právním řádu celkem podrobná a zahrnuje velkou škálu různých skutků a jednání pachatelů, dovoluji si tímto konstatovat, že není dokonalá. Pro účely úvah de lege ferenda bych si dovolila pohlédnout na trestní právo jako na prostředek ochrany oběti a ochrany společnosti, a ne na jako prostředek trestání pachatelů. Předně bych chtěla na tomto místě zmínit, že jsou, jak je uvedeno na předchozích stránkách, v analýze judikatury českých soudů napříč instancemi, trestní sankce vzhledem ke spáchaným skutkům naprosto neadekvátní a směšné, protože pokud se pachatel dopustí trestného činu znásilnění vůči své blízké osobě s těžkými následky, není pro společnost prospěšné, aby byl takový člověk na svobodě z důvodu odložení výkonu trestu na zkušební dobu. Oběť v takovém případě nemá

žádný pocit ochrany a musí nadále žít ve strachu, i s ohledem na způsob trestání pachatelů, nemá žádnou motivaci sexuální násilí nahlásit, protože se domnívá na základě ustálené praxe, že pachatel nebude nijak zásadně potrestán. Jelikož se znásilnění přezdívá vražda duše a dle mého názoru to lze vztáhnout na sexuální násilí jako celek, měly by soudy vnímat jako následek tohoto jednání pachatele i psychický stav u oběti a posttraumatický syndrom, jenž oběť často provází po dobu zbývajících života. Dále považuji za nedostatek české právní úpravy také to, že právní úprava sexuálního násilí obsažená v trestním zákoníku prostřednictvím trestných činů znásilnění a sexuálního násilí neobsahuje podmínku absence dobrovolného souhlasu k pohlavnímu styku, čímž by došlo k mnohem větší ochraně oběti a pokrytí mnohem většího množství případů násilného jednání v souladu s dnešní právní úpravou neidentifikovatelných skutků. Proto navrhuji toto legislativně zakotvit a rozšířit základní skutkové podstaty předmětných trestných činů o podmínku absence dobrovolného souhlasu k pohlavnímu styku. Společenská debata vedená ve vztahu ke ztuhnutí osoby oběti a nemožnosti projevit odpor s jednáním pachatele byla vyslyšena a návrh vlády České republiky k novele trestního zákoníku ve vztahu k doplnění skutkového znaku zneužití ztuhnutí prošel 7. 2. 2024 prvním čtením, ale dle mého názoru je tato úprava nedostatečná.

V úvodu své práce jsem se zabývala definováním domácího násilí jako pojmu nadřazeného sexuálnímu násilí, na což jsem navázala právní analýzou trestných činů souvisejících se sexuálním násilím páchaným v rámci partnerských vztahů. Následující, třetí kapitola je věnována projevům sexuálního násilí mezi partnery a za největší zajímavost této kapitoly bych označila statistické údaje a také nástin problematiky sexuálního násilí páchaného na mužích a v rámci LGBT+ komunity. Čtvrtá kapitola je z hlediska jejího obsahu neobvyklá, protože jsem se v ní zabývala porovnáním české právní úpravy s ukrajinskou. Závěrečná, pátá kapitola mé práce je věnována kontroverznímu tématu, a to posouzení vlivu Istanbulské úmluvy na úpravu sexuálního násilí, z níž je velmi patrný můj osobní názor na dosavadní prodlevy s ratifikací příslušné úmluvy.

Svou práci bych proto ráda uzavřela tím, že i přes všechny nedostatky, které česká právní úprava sexuálního násilí obsahuje, je velmi rozsáhlá a lze pod ní zařadit řadu skutků, a pokud by orgány činné v trestním řízení přistupovali

empatičtěji k obětem a jejich psychickému stavu, mohla by být řada znaků sexuálního násilí vymezena v rámci judikatury a obětem by tak mohla být poskytována větší ochrana. Z tohoto důvodu považují za zcela nezbytné se v této oblasti více vzdělávat, a to jak prostřednictvím povinných školení orgánů činných v trestním řízení, tak i prostřednictvím věnování tomuto tématu více prostoru během výuky.

SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY

Česká odborná literatura

1. BENEDICT, Helen. *To není vaše vina!: rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich přátele a rodiny: jak se vyrovnat se sexuální napadením*. Překlad Miloslav Korbelík. Vyd. 1. [Praha]: One Woman Press, 2003. ISBN 80-86356-17-5.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2020. ISBN 978-80-7380-806-8.
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 150 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2207-8
4. DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
5. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.
6. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Právo proti domácímu násilí*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3
7. KUTÁLKOVÁ, Petra, ed. a KOBOVÁ, Ľubica, ed. *Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?*. Praha: In Iustitia, 2014. 232 stran. ISBN 978-80-260-5793-2.
8. LEVOVÁ, Jana (ed.). *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou ohroženi domácím násilím*. Brno: Spondea při ČČK Brno, 2010. ISBN 978-80-254-8499-9.
9. SCHELLE, Karel a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2014. 448 s. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6.
10. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2023. ISBN 978-80-7400-893-1
11. ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.
12. ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, ed., HAVELKOVÁ, Barbara, ed. a ŠPONDROVÁ, Pavla, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-761-7. s. 297-330

Zahraniční odborná literatura

1. BROWN, Taylor NT. HERMAN, Jodie. *Intimate partner violence and sexual abuse among LGBT people*. eScholarship, University of California, [online] 2015 [cit. 4. 3. 2024]. Dostupné z: williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/IPV-Sexual-Abuse-Among-LGBT
2. HRADYSKA, Y. (2022): Istanbul Convention: The Right to Life without Violence. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, Č. 5, [online] [cit. 15. 3. 2024]. Dostupný z: app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022, s. 54–57
3. LITVINOV, O. M. *Trestní právo Ukrajiny. Obecná část*. Vyd. 1. Charkovská národní univerzita vnitřních záležitostí. [Charkov], 2020.
4. RESNICK, C. Ariane. *Domestic violence in the LGBTQ+ community*. Verywell Mind. [online] 29. 6. 2021 [cit. 4. 3. 2023]. Dostupné z: www.verywellmind.com/domestic-violence-and-the-lgbtq
5. SUCHONOS, V. V., BILOKIN, R. M. *Trestní právo Ukrajiny. Zvláštní část: učebnice*. Sumy: Vydavatelství Univerzitní kniha, 2020. ISBN 978-966-680-930
6. TORRES M. Gabriela. *Reconciling Cultural Difference in the Study of Marital Rape*. In: YLLÖ, Kersti, ed. a TORRES, M. Gabriela, ed. *Marital rape: consent, marriage, and social change in global context*. Oxford: Oxford University Press, 2016, Interpersonal violence.
7. TORRES, M.G., & YLLÖ, K. (Eds.). (2020). *Sexual Violence in Intimacy: Implications for Research and Policy in Global Health* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429322037>

Odborné články

1. ASOCIACE SPOLEČENSKÉ ODPOVĚDNOSTI. Istanbulská úmluva: největší mýty a proč ji Česko ještě neratifikovalo? [online]. 25. 1. 2024 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: www.spolecenskaodpovednost.cz/istanbulska-umluva
2. KRAHULOVÁ, Lucie. Specifika dokazování domácího násilí. *Trestněprávní revue*, [online] 2012. [cit. 12. 11. 2023]. s. 263-269. Dostupné z: app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam s. 263-269
3. MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 1. část*. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, s. 131-139, bod 3.2.

4. MÜLLER, Jan. *Rodina a domácí násilí. Rodinné listy*. Wolters Kluwer. [online] 2017. [cit. 12. 11. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz/products/lawText/7/218115, s. 15.
5. TERYNGEL Jiří, *Rodinné vztahy a trestní právo, Rodinné listy*. CODEXIS. [online] 2012 [cit. 03.11.2023]. Dostupné z: next.codexis.cz/literatura/LT49833
6. VANÍČKOVÁ, Kateřina. *Každý třetí muž v Česku čelil týrání. Nový zákon by jim mohl vytvořit azyl*. In: *Idnes* [online]. 22. 2. 2020 [cit. 3. 3. 2020]. Dostupné z: www.idnes.cz/zpravy/domaci
7. VITOUŠOVÁ, Petra. *Pachatelé nejčastěji kombinují psychické a fyzické násilí – rozhovor*. In *Sociální práce: Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci* [online]. 2006, č. 2 [cit. 12. 11. 2023], s. 5-7. Dostupný: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/10/2006-2.pdf>

Právní předpisy

1. Criminal code of Ukraine (The Official Bulletin of the Verkhovna Rada (BVR), 2001, No. 25–26) - Trestní zákoník Ukrajiny (Úřední věstník Nejvyšší rady (BVR), 2001, č. 25-26). [online] [cit. 15. 3. 2024]. Dostupný z: zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14 - Text
2. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách. Istanbul. [online]. 11. 5. 2011 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: rm.coe.int/1680462471
3. Vyhláška č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby.
4. Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon (Dostupné na: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1961/140/1962-01-01?zalozka=text> ke dni 28. 1. 2024)
5. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
6. Zákon č. 144/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. In ASPI. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-28]. Dostupné z: www.aspi.cz.
7. Zákon č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-31].
8. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
9. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
10. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Judikatura

1. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2005, sp. zn. 5 Tdo 735/2005
2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 182/2012
3. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, č.j. 11 Tdo 294/2014-15
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014-I
5. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 1 T 81/2015. [online] [cit. 11. 3. 2024]. Dostupný z: www.beztrestu.cz/rozsudky/rozsudek-8
6. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1686/2016
7. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1686/2016
8. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 7 Tdo 1436/2017
9. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 23. 4. 2019. [online] [cit. 11. 3. 2024]. Dostupný z: www.beztrestu.cz/rozsudky/rozsudek-59
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 8 Tdo 699/2021
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 833/2021
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, č. j. 8 Tdo 479/2023-673

Rozhodnutí jiných orgánů

1. Vládní návrh zákona kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony ze dne 20. 12. 2023
2. Usnesení ústavně-právního výboru z 32. schůze dne 14. února 2024
3. Usnesení Poslanecké sněmovny z 92. schůze ze dne 7. 2. 2024

Internetové zdroje

1. ČSÚ. Soudnictví, kriminalita. In: *Zaostřeno na ženy a muže 2020* [online]. [cit 24. 2. 2024]. Dostupné zde: www.czso.cz/documents/10180/151439704 a zde: www.czso.cz/csu/czso/6-soudnictvi-kriminalita-9h830zl5ye
2. ČSÚ. Soudnictví, kriminalita. In: *Zaostřeno na ženy a muže 2023* [online]. [cit 24. 2. 2024]. Dostupné zde: www.czso.cz/documents/10180/190557314 a www.czso.cz/csu/czso/6-soudnictvi-kriminalita-h2vp9t0lx5
3. MICHALKOVÁ, Eva. Výzkum: Sexualizované násilí – výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči [online]. Praha: proFem., o.p.s., 2024, [cit. 24. 2. 2024]. Dostupné z: www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/sexualizovane-nasili a www.profem.cz/shared/clanky

PŘÍLOHY

SOUDNICTVÍ, KRIMINALITA

JUSTICE, CRIME

6 - 1. Registrované skutky vybraných položek TSK na území ČR podle pohlaví objektu napadení - osoby v roce 2022

Registered crimes of selected items of the Tactical and Statistical Classification (of crimes; TSK) in the territory of the Czech Republic by sex of an object of an attack - persons in 2022

Pramen: Policejní prezidium České republiky

Source: Police Presidium of the CR

dokončení

End of table

Trestný čin ¹⁾	Ženy Women	Muži Men	Celkem Total	Crime ¹⁾
188 útisk (§ 177)	6	2	8	oppression (Section 177; TSK 188)
201 znásilnění (§ 185)	781	94	874	rape (Section 185; TSK 201)
202 sexuální nátlak (§ 186)	75	14	89	sexual coercion (Section 186; TSK 202)
211 pohlavní zneužití v závislosti (§ 187/2)	108	39	146	sexual abuse of a dependant (Section 187(2); TSK 211)
212 pohlavní zneužití ostatní (§ 187/1, 3, 4)	534	141	675	other sexual abuse (Section 187(1)(3)(4); TSK 212)
213 komerční forma pohlavního zneužití v závislosti (§ 187/2)	7	4	11	commercial form of sexual abuse of a dependant (Section 187(2); TSK 213)
214 komerční forma pohlavního zneužití (§ 187/1, 3, 4)	6	2	8	commercial form of sexual abuse (Section 187(1)(3)(4); TSK 214)
241 šíření pomografie (§ 191)	43	29	70	distribution of pornography (Section 191; TSK 241)
271 kuplířství (§ 189)	44	-	44	procuring and soliciting prostitution (Section 189; TSK 271)
281 obchodování s lidmi (§ 168)	12	1	13	human trafficking (Section 168; TSK 281)
292 dětská pomografie a zneužití dítěte k ní (§ 192, 193) - platná od 2021	202	35	236	child pornography and abuse of a child for the production of pornography (Sections 192 and 193; TSK 292) - effective from 2021
Kyberkriminalita (TSK) ²⁾	676	376	1 027	Cybercrime (TSK) ²⁾

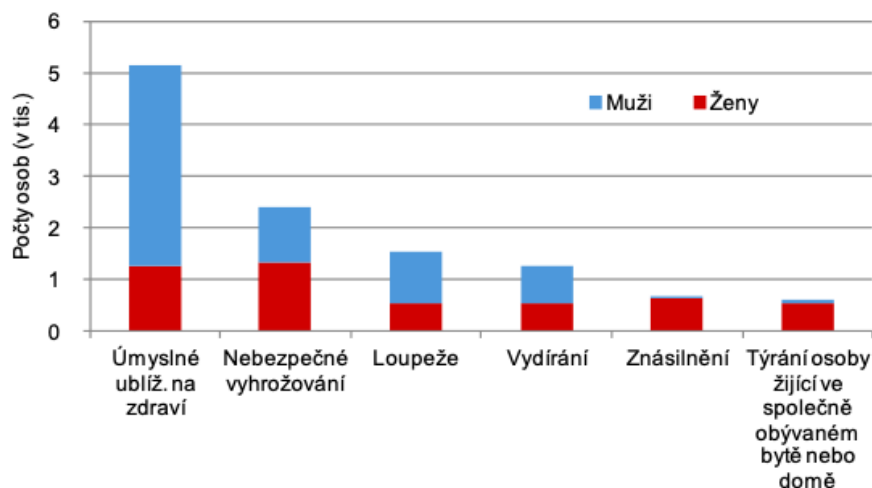
Tabulka č. 1 – Registrované skutky podle pohlaví objektu napadení v roce 2022

Zdroj: ČSÚ. Soudnictví, kriminalita. In: Zaostrěno na ženy a muže 2023 [online].

[cit 24. 2. 2024]. Dostupné zde: www.czso.cz/documents/10180/190557314 a

www.czso.cz/csu/czso/6-soudnictvi-kriminalita-h2vp9t0lx5

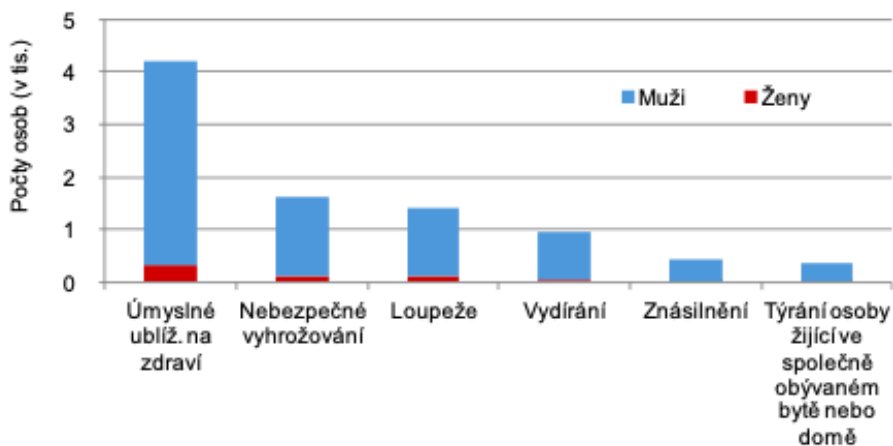
Oběti vybraných trestných činů podle pohlaví v roce 2019

Graf č. 1 – Oběti vybraných TČ podle pohlaví v roce 2019

Zdroj: ČSÚ. Soudnictví, kriminalita. In: Zaostřeno na ženy a muže 2020 [online]. [cit 24. 2. 2024]. Dostupné zde: www.czso.cz/documents/10180/151439704 a zde: www.czso.cz/csu/czso/6-soudnictvi-kriminalita-9h830zl5ye

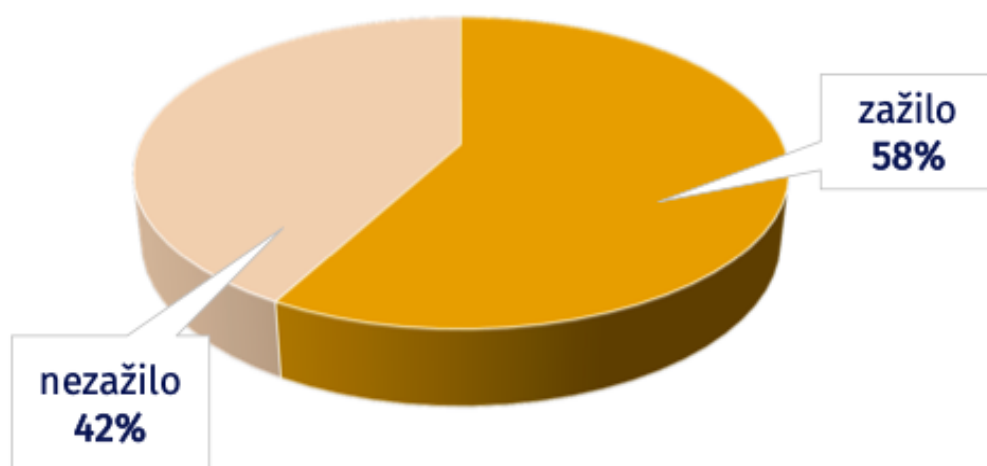
Pachatelé vybraných trestných činů podle pohlaví v roce 2019

Graf č. 2 – Pachatele vybraných TČ podle pohlaví v roce 2019

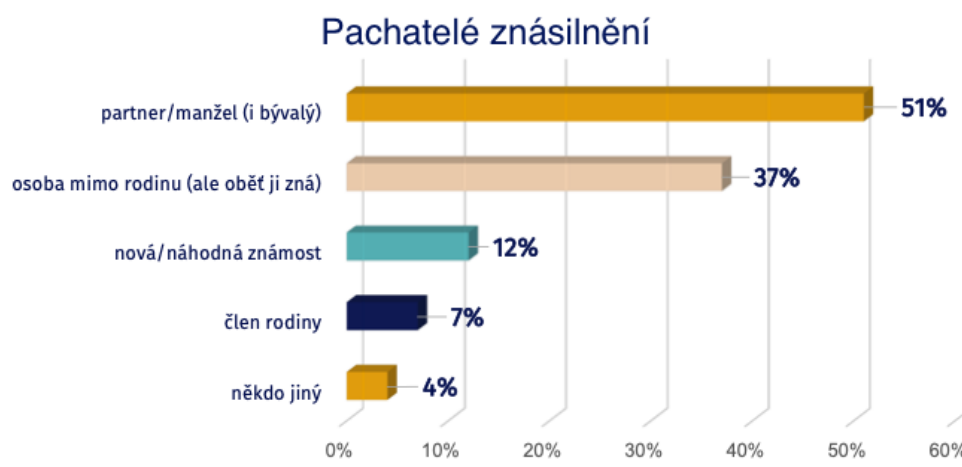
Zdroj: ČSÚ. Soudnictví, kriminalita. In: Zaostřeno na ženy a muže 2020 [online]. [cit 24. 2. 2024]. Dostupné zde: www.czso.cz/documents/10180/151439704 a zde: www.czso.cz/csu/czso/6-soudnictvi-kriminalita-9h830zl5ye

Zkušenost se SN v průběhu života (n=5042)

Graf č. 3 – Zkušenost žen se sexuálním násilím v průběhu života (reprezentativní vzorek – 5.042 žen)

Zdroj: MICHALKOVÁ, Eva. Výzkum: Sexualizované násilí – výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči [online]. Praha: proFem., o.p.s., 2024, [cit. 24. 2. 2024]. Dostupné z: www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/sexualizovane-nasili a www.profem.cz/shared/clanky

Graf č. 4 – Pachatelé znásilnění

Zdroj: MICHALKOVÁ, Eva. Výzkum: Sexualizované násilí – výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči [online]. Praha: proFem., o.p.s., 2024, [cit. 24. 2. 2024]. Dostupné z: www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/sexualizovane-nasili a www.profem.cz/shared/clanky

Graf č. 5 – Řešení znásilnění

Zdroj: MICHALKOVÁ, Eva. Výzkum: Sexualizované násilí – výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči [online]. Praha: proFem., o.p.s., 2024, [cit. 24. 2. 2024].

Dostupné z: www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/sexualizovane-nasili a www.profem.cz/shared/clanky

RESUMÉ

The subject of my thesis is a sexual violence in intimate relationships. Sexual violence in intimate relationships is a very specific phenomenon, because it occurs between people who loved each other and whose relationship was essentially based on trust, but even trust, love or family relationships do not prevent the perpetrator from committing this form of domestic violence.

The first chapter is devoted to a brief definition of domestic violence and an analysis of the various types of domestic violence. The second chapter focuses on the legal analysis of two crimes that are the most common forms of sexual violence in intimate relationships. These crimes are rape and sexual coercion. The chapter also provides a historical excursus on the evolution of the legal treatment of these two crimes. The third chapter provides a comprehensive description of the forms of sexual violence between intimate partners and includes statistical data. This chapter also includes an outline of sexual violence against men and within the LGBT+ community. The penultimate, fourth chapter explains the legal regulation of sexual violence within the confines of the Ukrainian Criminal Code and includes a comparative chapter. The last chapter aims to explain the impact of the Istanbul Convention on the legal regulation of sexual violence. The thesis concludes with suggestions for future changes to the legislation.